

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

MAREA CAMERĂ

CAUZA TĂNASE c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 7/08)

HOTĂRÎRE

STRASBOURG

27 aprilie 2010

Această hotărîre este definitivă dar poate fi supusă unei revizuirii editoriale

În cauza Tănase c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, statuînd în Marea Cameră compusă din:

Peer Lorenzen, *Președinte*

Françoise Tulkens

Josep Casadevall

Ireneu Cabral Barreto

Corneliu Bîrsan

Rait Maruste

Vladimiro Zagrebelsky

Elisabeth Steiner

Dean Spielmann

Sverre Erik Jebens

Ján Šikuta

Dragoljub Popović

Isabelle Berro-Lefèvre

Päivi Hirvelä

George Nicolaou

Zdravka Kalaydjieva

Mihai Poalelungi, *judecători*

și Michael O'Boyle, *Grefier-adjunct*,

Deliberînd cu ușile închise la 16 septembrie 2009 și la 10 martie 2010,

Pronunță următoarea hotărîre, care a fost adoptată la ultima dată menționată:

PROCEDURA

1. Cauza a fost inițiată printr-o cerere (nr. 7/08) depusă împotriva Republicii Moldova potrivit articolului 34 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale ("Convenția"), de către doi cetățeni ai Republicii Moldova și României, dl Alexabdru Tănase și dl Dorin Chirtoacă („reclamanții”) la 27 decembrie 2007.

2. Reclamanții au fost reprezentați de dna J. Hanganu, avocat care își desfășoară activitatea în Chișinău. Guvernul Republicii Moldova ("Guvernul") a fost reprezentat de Agentul său, dl. V. Grosu.

3. Reclamanții au invocat, în particular, încălcarea drepturilor sale de a candida la alegeri și de a fi membri ai Parlamentului în cazul alegerilor, limitînd astfel drepturile alegătorilor de a-și exprima liber opinia în procesul de alegere a corpului legislativ, garantat de art. 3 din Protocolul 1 la Convenție. De asemenea, ei s-au plîns în temeiul art. 14 coroborat cu art. 3 din Protocolul 1 la Convenție. Ei s-au plîns și în temeiul art. 14 coroborat cu art. 3 din Protocolul 1 la Convenție.

4. Cererea a fost repartizată Secțiunii a Patra a Curții (Regula 52 § 1 din Regulamentul Curții). Printr-o decizie și hotărîre conexe din 18 noiembrie 2008 o Cameră a Secțiunii compusă din următorii judecători: Nicolas Bratza, Lech Garlicki, Giovanni Bonello, Ljiljana Mijović, David Thór Björgvinsson, Ledi Bianku și Mihai Poalelungi și de asemenea Fatoș Aracı, grefier adjunct al Secțiunii, au constatat, în majoritate cererea dlui Chirtoacă inadmisibilă; au declarat în unanimitate cererea în privința dlui Tănase admisibilă; au dispus în unanimitate că a existat o încălcare a art. 3 din Protocolul 1 la Convenție; și au constatat în unanimitate că nu este necesar să examineze separate plîngerea în temeiul art. 14 coroborat cu art. 3 din Protocolul 1 la Convenție.

5. La 6 aprilie 2009 urmare a cererii din partea Guvernului, un colegiu al Marii Camere a decis să retrimită cauza Marii Camere, în conformitate cu art. 43 din Convenție.

6. Componenta Marii Camere a fost determinată în conformitate cu prevederile art. 27 §§ 2 și 3 din Convenție și Regula 24 din Regulamentul Curții. Jean-Paul Costa a fost în imposibilitate să fie prezent la a doua deliberare. Peer Lorenzen a preluat funcția de președinte a Marii Camere pentru examinarea cererii și Corneliu Bîrsan, primul substituent, a devenit membru cu drepturi depline (Regula 11).

7. Reclamantul care a rămas, dl Tănase, și Guvernul a prezentat fiecare observații scrise asupra fondului și admisibilității cauzei. Suplimentar, au fost primite observații din partea Guvernului României, care și-a exercitat dreptul său de a interveni ca terță-parte (Articolul 36 § 1 din Convenție și Regula 44 § 1 (b)).

8. La 16 septembrie 2009 în Clădirea Drepturilor Omului la Strasbourg a avut loc o audiere publică. (Regula 59 § 3).

În fața Curții s-au prezentat:

(a) *pentru Guvern*

DI V. GROSU, *Agent*;

(b) *pentru reclamant*

Dna J. HANGANU, *Avocat*;

(c) *pentru Guvernul României*

DI R.-H. RADU, *Agent*,

DI D. TASE,

DI I. POPESCU,

DI I. CIOPONEA, *Consultanți*.

Curtea a audiat discursurile Dlui Grosu, Dnei Hanganu și Dlui Radu.

9. După evenimentele ulterioare audierii (a se vedea § 68 și 70 *infra*), reclamantul a comunicat că nu dorește să fie radiată cauza de pe rolul Curții.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

10. Reclamantul s-a născut în 1971 și locuiește în Chișinău. El este de origine român și este un politician moldovean.

A. Condițiile istorice

11. Principatul Moldovei a apărut pentru prima dată ca un stat independent în 1359. Teritoriul său ocupa spațiul dintre Munții Carpați de Est, râul Nistru și Marea Neagră; astăzi, această zonă cuprinde Moldova, o parte a României și o parte a Ucrainei. Populația sa vorbea aceeași limbă și era de aceeași origine ca și populația Valahiei și Transilvaniei (ambele părți a României actuale).

12. În secolul cincisprezece, Moldova a căzut sub suzeranitatea Imperiului Otoman.

13. După războiul Ruso-Turc din 1806 până în 1812, partea de est a Principatului Moldovei, fiind la graniță cu râul Nistru la est și râul Prut la vest, a fost alipită la Imperiul Rus. A fost redenumită Basarabia.

14. În 1859 partea de vest a Principatului Moldovei s-a unit cu Valahia și a format un stat nou. Începând cu 1861, noul stat a fost cunoscut sub denumirea de România. În 1877 România a obținut independența față de Imperiul Otoman.

15. La începutul anului 1918, Basarabia și-a proclamat independența față de Rusia și, la 27 martie 1918 s-a unit cu România. Locuitorii Basarabiei au devenit cetățeni ai României.

16. Uniunea Sovietică nu a recunoscut unificarea Basarabiei cu România. La 28 iunie 1940 în rezultatul pactului Molotov-Ribbentrop cu Germania nazistă, Uniunea Sovietică a re-anexat teritoriul Basarabiei.

17. În rezultatul încheierii celui de-al doilea Război Mondial, aproximativ 70 procente din teritoriul Basarabiei, populată de 80 procente din locuitorii săi, a devenit Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (s-a schimbat în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească în anul 1990). Teritoriul rămas al Basarabiei a devenit parte a Republicii Sovietice Socialiste Ucraina. Cei care locuiau în Basarabia au pierdut cetățenia românească și au devenit cetățeni sovietici. România a devenit un Stat „satelit” a Uniunii Sovietice.

18. Urmare a căderii Uniunii Sovietice, în Declarația de Independență din 27 august 1991, Parlamentul Republicii Moldova a dezaprobat, *inter alia*, anexarea de către Rusia a teritoriului de la Principatul Moldovei în 1812 și anexarea de Uniunea Sovietică a teritoriului de la România în 1940 și a proclamat independența statului cu granițele fostei Republici Sovietice

Socialiste Moldovenești. După scurt timp, Moldova s-a alăturat Națiunilor Unite și a fost recunoscută de comunitatea internațională.

B. Cetățenia după independență

19. În 1991 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea cu privire la cetățenie, și a proclamat ca cetățeni, *inter alias*, toate persoanele care au locuit pe teritoriul fostei Republici Sovietice Socialiste Moldovenești înainte de anexarea ei și pe descendenții acestora.

20. Reclamantul a obținut cetățenia Republicii Moldova, fiind descendentul persoanelor care au locuit pe teritoriul Republicii Moldova înainte de 28 iunie 1940.

21. De asemenea, în 1991 Parlamentul României a adoptat o lege nouă cu privire la cetățenie, care acorda posibilitatea persoanelor care au pierdut cetățenia României înainte de anul 1989, din motive neimputabile lor, și a descendenților săi de a solicita cetățenia României.

22. Inițial, în temeiul articolului 18 din Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994, care a intrat în vigoare la 27 august 1994, cetățenilor Republicii Moldova nu le-a fost interzis să dețină cetățenia altor state, decât în cazuri excepționale. Cu toate acestea, interzicerea nu a fost efectivă în practică, deoarece mulți descendenți din Republica Moldova și României au folosit prevederile legii României pentru a solicita cetățenia lor românească pierdută. În același timp, mulți moldoveni de altă etnie au obținut alte cetățenii, așa ca a Rusiei, Ucrainei, Bulgariei și Turciei.

23. În 2002 prevederile constituționale ale Moldovei care interziceau cetățenia multiplă au fost anulate.

24. La 5 iunie 2003 urmare a anulării prevederilor constituționale cu privire la interzicerea cetățeniei multiple, Parlamentul Republicii Moldova a modificat Legea cu privire la cetățenie, anulând prevederea care interzicea cetățenilor moldoveni deținerea altor cetățenii (a se vedea § 74 *infra*). Articolele noi prevedeau ca deținătorii altor cetățenii aveau drepturi egale cu cei care dețin numai cetățenia Republicii Moldova, fără excepție (a se vedea § 75 *infra*).

25. La o dată nespecificată reclamantul a obținut cetățenia României. Pașaportul său actual românesc a fost eliberat în decembrie 2005. Ulterior, el a făcut publică deținerea cetățeniei românești.

26. Numărul total al moldovenilor care au obținut cetățenia României începând cu 1991 nu este cunoscut, deoarece Guvernul României nu a făcut publică informația respectivă. Cu toate acestea, a fost estimat că între 95000 și 300000 de moldoveni au obținut cetățenia României între anii 1991 și 2001. La 4 februarie 2007 Președintele României a declarat într-un interviu că erau circa 800000 moldoveni cu cereri pendinte pentru cetățenia românească și că Guvernul aștepta să crească numărul la 1,5 milioane, din

numărul total de cetățeni moldoveni 3,8 milioane, înainte de sfârșitul anului 2007.

27. În ceea ce privește numărul moldovenilor care dețineau a doua cetățenie alta decât cea românească, de asemenea nu este cunoscut. Cu toate acestea, pare să fie considerabil și se pare că cetățenia Rusiei este a doua cea mai populară, după cea a României. La 16 septembrie 2008 Ambasadorul Rusiei la Moldova a statuat într-un interviu televizat că erau aproximativ 120000 de moldoveni cu pașapoarte rusești de pe ambele maluri ale râului Nistru (adică în toată Moldova).

28. Guvernul Moldovei a indicat în observațiile în fața Camerei că o treime din populația Transnistriei aveau cetățenie dublă, în timp ce un membru comunist al Parlamentului ("MP"), dl V. Mișin, a menționat în timpul dezbaterilor parlamentare cu referire la Legea nr. 273 (a se vedea § 78 și 81 *infra*) numărul de 500000 ca unul aproximativ de moldoveni cu dublă cetățenie.

C. Privire de ansamblu asupra evoluției politice a Moldovei înainte de reforma electorală din 2008

29. În timpul ultimului deceniu și înainte de alegerile electorale din 2009 Partidul Comunist din Moldova a fost partidul politic dominant în țară cu cea mare reprezentare în Parlament.

30. În afară de Partidul Comunist, existau în jur de 25 de partide politice în țară cu o influență considerabil de mică. Numărul lor exact era dificil de a fi stabilit din cauza fluctuației constante. Datorită poziției lor mai slabe foarte puține dintre ele au reușit să atingă de pragul electoral de 6%, necesare trecerii alegerilor legislative pentru a intra în Parlament.

31. În alegerile din 2001 Partidul Popular Creștin Democrat a fost unicul partid de opoziție al Partidului Comunist, din cele 27 de partide care participau la alegeri, care a reușit să atingă pragul electoral, obținând 8 % din voturi. Alte șase partide s-au unit într-un bloc electoral (o listă comună) și în acest mod au reușit să obțină 13 % din voturi. Partidul Comunist a obținut 50 % din voturi, și după distribuirea proporțională a voturilor pierdute, a obținut 71 din 101 locuri în Parlament.

32. În 2002 legislația electorală a fost modificată. Cele 6 % pentru atingerea pragului electoral au fost reținute pentru un singur partid, dar a fost introdus pragul electoral de 9% pentru blocurile electorale compuse din 2 partide, ridicându-se pînă la 12% pentru 3 și mai multe partide.

33. La alegerile din 2005 din 23 de partide participante, Partidul Popular Creștin Democrat a fost din nou unicul partid, în afară de Partidul Comunist, care a reușit să atingă pragul electoral cu 9 % din voturi. Alte 3 partide, unite într-un bloc electoral, au obținut 28 % din voturi, în timp ce Partidul Comunist a obținut aproximativ 46 % din voturi. După distribuirea

proporțională a voturilor pierdute, Partidul Comunist a obținut 56 din 101 locuri în Parlament.

34. În iulie 2005 urmare a criticii permanente de observatorii internaționali și de Consiliul Europei, Parlamentul din nou a modificat Codul Electoral, stabilind pragul electoral pentru partidele individuale de 4% și pentru blocurile electorale compuse din oricare număr de partide 8%. Comisia pentru Democrație prin Legea Consiliului Europei (« Comisia de la Veneția ») și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (« OSCE ») au propus micșorarea pragului electoral pentru partidele individuale și a sugerat un prag electoral similar pentru blocurile electorale, care în opinia lor, trebuiau să fie încurajate pentru a asigura mai multă cooperare și o guvernare stabilă.

35. În alegerile locale din iunie 2007 Partidul Comunist a obținut 40 % din voturi în organele legislative locale. Deoarece nu există prag electoral la alegerile locale, acesta a devenit un partid de opoziție în majoritatea consiliilor locale. Reclamantul a devenit membru al Consiliului Municipal Chișinău urmare a acestor alegeri.

36. Reclamantul, ulterior a fost ales vice-președinte al Partidului Liberal Democrat, un partid de opoziție creat în ianuarie 2008.

D. Reforma electorală din 2008

37. La 10 aprilie 2008 Parlamentul Moldovei a adoptat o reformă care consta din 3 amendamente la legislația electorală: ridicarea pragului electoral de la 4% înapoi la 6%; interzicerea tuturor formelor de blocuri electorale și coaliții; și interzicerea persoanelor deținătoare de dublă sau multiplă cetățenie să devină membri ai Parlamentului.

38. Amendamentul care interzicea celor care dețineau dublă sau multiplă cetățenie să devină membri ai Parlamentului a fost introdus prin Legea nr. 273 (a se vedea § 78 și 80 *infra*). Această lege a fost adoptată în prima lectură de Parlament la 11 octombrie 2007. Proiectul de lege elaborat de Ministerul Justiției, prevedea că doar persoanele care dețineau exclusiv cetățenia Moldovei puteau ocupa funcții de conducere în Guvern, activa în unele funcții ale serviciului public și puteau fi candidați la alegerile electorale (a se vedea § 78 *infra*). El conținea o prevedere specială cu privire la Transnistria (a se vedea § 80 și 81 *infra*).

39. Într-o notă explicativă la proiectul de lege, reprezentantul Ministerului Justiției a afirmat:

“Analizînd situația actuală în țară în ceea ce privește cetățenia, observăm că tendința moldovenilor să obțină cetățenia altor state se explică prin dorința de a obține privilegii care constau în călătoria nerestricționată în Uniunea Europeană, privilegii sociale, reunirea familiilor, angajarea și studiile.

În același timp, persoanele care dețin alte cetățenii au obligații politice și juridice în fața acelor state. Acest fapt ar putea genera conflicte de interes în cazurile în care există obligații și față de Republica Moldova și față de alte state, a căror cetățean este persoana în particular.

În legătură cu cele menționate, și cu scopul de a remedia situația creată, considerăm rezonabil să modificăm legislația în vigoare astfel încât să se interzică deținătorilor cu multiplă cetățenie de a deține funcții publice...

Aceasta nu va înseamnă, însă, că acele persoane nu vor putea lucra în Republica Moldova. Ei vor putea să exercite activitățile sale profesionale în domeniile care nu implică exercitarea autorității de stat..."

40. Pe parcursul dezbaterilor în Parlament mai mulți membri ai opoziției au solicitat ca proiectul de lege să fie trimis la Consiliul Europei pentru o expertiză preliminară. Cu toate acestea, majoritatea au votat împotriva acestei propuneri. În schimb, opoziția a fost invitată să conteste noua lege la Curtea Constituțională a Moldovei. Nu a fost făcută o asemenea contestare la acel moment (dar a se vedea § 54 și 58 *infra*). Mulți membri ai Parlamentului din opoziție au afirmat că amendamentul propus cu privire la interzicerea multiplei cetățenii pentru a fi membru al Parlamentului a fost contrar articolului 17 din Convenția Europeană cu privire la cetățenie (a se vedea § 83 și 85 *infra*), dar reprezentantul Ministerului Justiției a exprimat un punct de vedere contrar și a afirmat, că pentru orice eventualitate, Parlamentul putea să denunțe Convenția dată, dacă ar fi vreo incompatibilitate.

41. La 7 decembrie 2007 proiectul de lege a fost adoptat de Parlament în ultima lectură (a se vedea § 78 *infra*). După adoptarea acesteia de Parlament, însă, Președintele a refuzat să promulge legea și a restituit-o Parlamentului pentru reexaminare.

42. Proiectul de lege a fost modificat și lista funcțiilor în guvernare și în serviciul public interzise anterior deținătorilor de cetățenie multiplă a fost redusă. Prevederile referitoare la alegerile legislative au fost de asemenea modificate, fiind permisă persoanelor care dețin cetățenie dublă sau multiplă să candideze la alegerile electorale; cu toate acestea, ei au fost obligați să informeze Comisia Electorală Centrală despre alte cetățenii înainte de înregistrarea în calitate de candidați, și să renunțe la ele, sau să inițieze procedura de renunțare la ele, înainte de validarea mandatelor sale de deputat în Parlament de Curtea Constituțională (a se vedea § 79 *infra*).

43. La 10 aprilie 2008 un nou proiect de lege a fost înaintat Parlamentului de Comisia juridică a Parlamentului. După cum a fost menționat mai sus, a fost adoptată la acea dată. În lumina amendamentelor adoptate la Legea nr. 273, a fost introdusă o excepție la prevederea Legii cu privire la cetățenie referitoare la egalitatea cetățenilor de a permite tratamentul diferit prevăzut de lege (a se vedea § 24 și 75 *infra*).

44. La 29 aprilie 2008 Președintele a promulgat legea adoptată de Parlament la 10 aprilie 2008. La 13 mai 2008 legea a fost publicată în

Monitorul Oficial, astfel, intrînd în vigoare. Celelalte două amendamente la legislația electorală (a se vedea § 37 *supra*) de asemenea au fost adoptate și au intrat în vigoare în mai 2008.

E. Reacțiile internaționale la reforma electorală

1. Comisia Consiliului Europei împotriva Rasismului și Intoleranței

45. La 29 aprilie 2008 Comisia împotriva Rasismului și Intoleranței ("ECRI") a publicat un raport adoptat la 14 decembrie 2007. În raportul său, ECRI și-a exprimat îngrijorarea cu privire la amendamentele referitoare la cetățenia dublă și multiplă :

"16. ECRI notează cu atenție că articolul 25 din Legea cu privire la cetățenie, în deplină concordanță cu articolul 17 din Convenția europeană cu privire la cetățenie, care a fost ratificată de Moldova , prevede că cetățenii Republicii Moldova care sunt și cetățeni altor state și care dețin legal și obișnuit domiciliul în Moldova au aceleași drepturi și obligații ca alți cetățeni moldoveni. În acest sens, ECRI ar vrea să-și exprime îngrijorarea cu privire la proiectul de lege despre modificarea și completarea a anumitor acte legislative adoptate în prima lectură de Parlament la 11 octombrie 2007. conform acestui proiect de lege, doar persoanele care dețin exclusiv cetățenia Moldovei pot ocupa funcțiile de conducere în guvernare și în câteva servicii publice. Din informația pe care a recepționat-o ECRI consideră, că dacă acest proiect de lege intră în vigoare după cum urmează, cetățenii moldoveni cu cetățenie multiplă vor fi dezavantajați în comparație cu alți cetățeni moldoveni în ceea ce privește accesul la funcțiile publice. Astfel, reiese că dacă legea intră în vigoare, aceasta ar putea condiționa discriminarea, adică tratamentul diferit nejustificat pe baza cetățeniei. ECRI înțelege o dezbatere amplă are loc în Moldova la momentul efectuării acestui raport în ceea ce privește acest proiect de lege, și că multe surse, la nivel național cît și internațional au subliniat necesitatea revizuirii textului înainte de adoptarea sa finală cu scopul de a asigura compatibilitatea ei cu standardele naționale și internaționale.

...

18. ECRI recomandă insistent ca autoritățile Moldovei să revizuiască proiectul de lege din 11 octombrie 2007...pentru a asigura că nu va încălca principiul non-discriminării pe motive de cetățenie , și nici nu va submina toate beneficiile schimbărilor recente făcute la legea cetățeniei și să permită cetățenia multiplă."

2. Comitetul Asambleei Parlamentare a Consiliului Europei pentru monitorizarea respectării obligațiilor și angajamentelor de Statele membre ale Consiliului Europei

46. Într-un raport din 14 septembrie 2007, *Respectarea obligațiilor și angajamentelor de Moldova*, Comitetul Asambleei Parlamentare pentru Monitorizarea Respectării Obligațiilor și Angajamentelor de către Statele membre ale Consiliului Europei («Comitetul pentru monitorizarea respectării obligațiilor») a notat următoarele:

“20. Asambleea apreciază eforturile depuse de autoritățile moldovenești pentru a evalua gradul de implementare și recomandărilor experților Consiliului Europei. Cu toate acestea, toate proiectele legislative noi din sfera referitoare la angajamentele față de Consiliul Europei trebuie să fie prezentate pentru expertiză și discutate cu experții Consiliului Europei înainte de adoptare.”

47. În raportul său ulterior din 9 iunie 2008, *Caracterizarea democrației în Europa: funcționarea instituțiilor democratice în Europa și progresul monitorizării procedurii de Adunare*, Comitetul pentru monitorizarea respectării obligațiilor a afirmat, *inter alia*, că:

“80. În raportul lor din 2007 cu privire la respectarea obligațiilor și angajamentelor de către Moldova (Doc. 11374), coraportorii Comitetului în Moldova au salutat modificările făcute Codului Electoral în 2005. În particular, pragul pentru listele partidului a fost micșorat până la 4% pentru listele prezentate de partidele politice individuale și 8% pentru coalițiile de partid politice...”

82. Comitetul pentru monitorizare a fost...alarmat de evoluția legislativă recentă cu privire la Codul Electoral. În aprilie 2008 Parlamentul Moldovei a modificat din nou Codul Electoral, ridicând pragul listelor partidului până la 6%. Mai mult, stabilirea “blocurilor electorale” – conexiunea listelor prezentate de o coaliție a partidelor politice – a fost interzisă. Aceste măsuri au creat motive pentru îngrijorare și comitetul a decis în scurt timp, să organizeze un schimb de opinii cu delegația Moldovei la 15 aprilie. Legislația electorală nu trebuie să fie schimbată la fiecare doi sau trei ani conform ordinilor politice. Trebuie să permită un spectru larg de forțe politice pentru a participa la procesul politic pentru a ajuta construirea instituțiilor democratice pluraliste. Coraportorii vor examina minuțios amendamentele recente la fel ca și motivele care au stat la baza evenimentelor legislative recente pe parcursul examinării pregătirii a alegerilor electorale parlamentare care se vor desfășura în primăvara anului 2009”.

3. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei

48. Îngrijorarea a fost, de asemenea, exprimată de Adunarea Parlamentară prin Rezoluția sa nr. 1619 (2008) asupra situației democratice din Europa, adoptată la 25 iunie 2008 :

“5.3. Adunarea...regretă decizia recentă a Parlamentului Moldovei de a ridica acest prag pentru listele de partid până la 6%.

49. În Rezoluția 1666 (2009) cu privire la funcționarea instituțiilor democratice în Moldova, Adunarea Parlamentară și-a exprimat îngrijorarea sa:

“ ... despre conformarea parțială a autorităților Moldovei cu recomandările sale anterioare referitoare la îmbunătățirea procesului electoral și consolidarea instituțiilor democratice de stat înainte de alegerile electorale din 5 aprilie 2009. Amendamentele introduse la Codul Electoral în aprilie 2008 a ridicat pragul electoral de la 4% la 6%, nu au fost prevăzute pentru coalițiile de partide politice și organizațiile socio-politice și a interzis exercitarea funcțiilor publice de conducere de cetățenii moldoveni care dețin cetățenie multiplă. Efectul combinat al acestor amendamente a fost să restricționeze oportunitatea forțelor politice să participe efectiv la procesul politic, astfel, subminând pluralismul .”

50. Invită Moldova să:

“8.1. preia reforma legislativă electorală, în cooperare cu Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), cu scopul de a reduce pragul electoral pentru partidele politice, astfel, pregătind procesul politic pentru mai mult pluralism;...

8.2. suspende aplicarea articolelor din Codul Electoral care interzic persoanelor care dețin cetățenie multiplă de a exercita funcții publice de conducere, pînă la adoptarea hotărîrii de Marea Cameră a Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Tănase și Chirtoacă c. Moldovei;...”

4. *Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept*

51. La 23 octombrie 2008 Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) a făcut public raportul său adoptat la 17-18 octombrie 2008 (Opinia nr. 484/2008) cu referire la amendamentele la Codul Electoral făcute în aprilie 2008. Raportul exprima păreri critice în ceea ce privește toate aspectele reformei. În ceea ce privește amendamentele referitoare la deținătorii de cetățenie multiplă a menționat următoarele:

“30. Un nou paragraf la articolul 13(2) neagă dreptul “de a fi ales” în alegerile parlamentare “persoanelor care au, în afară de cetățenia Republicii Moldova, altă cetățenie pentru funcția de conducere în condițiile art. 75”. Articolul 75(3) prevede că o persoană care deține cetățenie multiplă poate candida la alegeri, cu condiția ca el/ea imediat după alegeri să denunțe la alte cetățenii, decît cea a Moldovei. Aceasta trebuie să fie considerată ca o incompatibilitate.

31. În afară de problema formulată, restricțiile drepturilor cetățenilor nu trebuie să se bazeze pe cetățenia multiplă. Codul bunelor practice în materie electorală citează Convenția europeană cu privire la cetățenie, ratificată de Moldova în noiembrie 1999, care neechivoc prevede că “cetățenii Statului parte care dețin altă cetățenie trebuie să beneficieze pe teritoriul Statului parte în care ei locuiesc de aceleași drepturi și obligații ca și alți cetățeni a acelui Stat parte”

32. Mai mult, această restricție poate constitui o încălcare a Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, articolul 3 din Protocol 1 și 14 la Convenție”.

5. *Alte critici internaționale*

52. La 27 mai 2008 la o reuniune între UE-Moldova a Consiliului de Cooperare la Brussels, Președintele de la acel moment al Afacerilor Generale a UE și Consiliul pentru Relații Externe, Ministrul de Externe al Sloveniei, s-a statuat că era important ca Moldova să supravegheze alegerile sale parlamentare din 2009 în conformitate cu standardele internaționale și s-a exprimat îngrijorarea cu privire la ultimele amendamente la legea electorală care a ridicat pragul electoral la 6%.

53. Îngrijorări cu privire la reforma electorală au fost expuse și la 9 iulie 2008 de Președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei într-un discurs către Parlamentul Moldovei :

“... Eu vă recomand insistent să obțineți acceptul Comisie de la Veneția cu privire la amendamentele recente la legislație care va fi aplicată la următoarele alegeri, și anume în ceea ce privește pragul electoral, blocurile electorale și dubla cetățenie. Acestea sunt probleme delicate și este necesar să se găsească echilibrul corespunzător între preocupările care v-au îndrumat să elaborați aceste amendamente și îngrijorarea comunității internaționale că aceste amendamente sunt compatibile cu principiile Consiliului Europei.”

F. Contestarea în fața Curții Constituționale

54. La 9 decembrie dl. Vlad Filat, președintele Partidului Liberal Democrat a adresat o plîngere la Curtea Constituțională afirmînd că Legea nr. 273 era neconstituțională.

55. La 26 mai 2009 Curtea Constituțională a emis hotărîrea sa asupra constituționalității Legii nr. 273. Ea a constatat că legea era constituțională și a validat intrarea ei în vigoare. Ea a susținut că prevederile legii erau clare și nu erau ambigue, că ele erau accesibile deoarece au fost publicate în Monitorul Oficial și că ele erau previzibile deoarece prevedeau cu suficient precizie, că cetățenii moldoveni care doreau să candideze în Parlament dar dețineau altă cetățenie să adopte o conduită socială adecvată să asigure ca drepturile lor nu ar fi subminate drepturile sale. Ea accentuează că legea nu a împiedicat persoanele cu cetățenie dublă să devină membri ai Parlamentului, deoarece le-a oferit posibilitatea să se conformeze cu legea. În continuare ea a considerat că prevederile legii erau în conformitate cu normele legii internaționale, constatînd că diferite instrumente internaționale permiteau Statelor să prevadă incompatibilitățile cu referire la deținerea cetățeniei multiple de oficialii publici.

56. Curtea, de asemenea, a constatat că legea a urmărit un scop legitim, și anume loialitatea Statului Moldovei, în lumina importanței suveranității Statului și necesitatea pentru o permanentă legătură politică și juridică între alegător și Stat. Ea a considerat că pentru cetățenii moldoveni care dețin cetățenia altor State, importanța cetățeniei Moldovei a fost diminuată substanțial deoarece o astfel de persoană poate fi condusă nu numai de cerințele constituționale ale Moldovei și a intereselor poporului moldovean dar de asemenea, de interesele Statului străin. Astfel, permiterea membrilor Parlamentului să dețină dublă cetățenie era contrară principiului constituțional a independenței mandatului membrilor Parlamentului, suveranității Statului, securității naționale și nedezvăluirea informației confidentiale. În acest sens, curtea a insistat că asigurarea securității naționale și consolidarea statului moldovean a devenit o necesitate imperioasă în lumina mișcărilor de a submina Statul moldovean.

57. Curtea, de asemenea, a considerat că ingerința era proporționată din momentul în care ea nu afecta esența drepturilor electorale dar a prevăzut doar exercitarea dreptului de a fi membru al Parlamentului cu condiția deținerii cetățeniei Moldovei în mod exclusiv. Cetățenii pot alege între deținerea unui serviciu care necesită o singură cetățenie sau pot să păstreze cetățenia multiplă dar să lucreze în altă funcție.

58. Cît privește argumentul că legea are la bază tratamentul inegal a cetățenilor moldoveni, curtea a considerat că principiul egalității nu trebuie confundat cu principiul uniformității. Cei care dețin cetățenie multiplă nu erau în aceeași poziție ca cei care dețin doar cetățenia Moldovei, astfel încît aceste două cazuri nu sunt comparabile.

G. Evenimentele politice urmare a reformei electorale din 2008

59. La 5 aprilie 2009 au fost desfășurate alegerile legislative. Partidul Comunist a obținut 60 de locuri în Parlament. Cele 3 partide de opoziție au obținut 41 de locuri toate împreună: Partidul Liberal Democrat și Partidul Liberal au obținut câte 15 locuri fiecare ; și Alianța Moldovei Noastre a obținut 11 locuri. Din cei 101 membri ai Parlamentului aleși, 21 dețineau mai multe decît o cetățenie sau aveau cereri pendinte pentru a doua cetățenie și astfel, erau afectați de prevederile Legii nr. 273. toți cei 21 de membri ai Parlamentului erau membri ai partidelor de opoziție.

60. În alegerile din aprilie, reclamantul a fost ales în Parlamentul Moldovei. Cu scopul de a deține funcția, el a fost nevoit să inițieze procedura de renunțare la cetățenia sa românească. El a făcut aceasta printr-o scrisoare adresată Ambasadei României la Chișinău, anunțînd că el a fost forțat să inițieze renunțarea la cetățenia României, dar a indicat că rezervă dreptul său de a anula scrisoarea după adoptarea hotărîrii de Marea Cameră în această cauză.

61. La 22 aprilie 2009 Curtea Constituțională a validat mandatul reclamantului, ținînd cont scrisoarea sa la Ambasada României.

62. Partidul Comunist, ulterior a încercat să aleagă Președintele Republicii. Cu toate acestea, de două ori ei nu au obținut 61 de voturi din Parlament necesare pentru alegerea Președintelui. In consecință, la 15 iunie 2009 Parlamentul a fost dizolvat. Au fost numite noi alegeri parlamentare pe 29 iulie 2009.

63. Înainte de dizolvarea Parlamentului, legislația electorală a fost din nou modificată, fiind redus pragul electoral de la 6% pînă la 5% și a fost redusă rata de participare de la 51 % la o treime de alegători înregistrați. Opoziția a exprimat îngrijorarea sa cu privire la amendamente, afirmînd că ele au fost făcute cu intenția de a ajuta Partidul Popular Creștin Democrat, un aliat al Partidului Comunist în fostul Parlament, a trecut pragul electoral și a intrat în Parlament.

64. În scurt timp, o figură proeminentă a Partidului Comunist și speakerul fostului Parlament, dl Marian Lupu, a ieșit din Partidul Comunist și a devenit liderul unui partid mic, Partidul Democrat, care nu a trecut pragul electoral în alegerile din aprilie 2009.

65. În alegerile din 29 iulie 2009, 5 partide au trecut pragul electoral. Partidul Comunist a obținut 48 de locuri. Partidul Liberal Democrat a obținut 18 locuri ; Partidul Liberal a obținut 15 locuri ; Partidul Democrat a obținut 13 locuri ; și Alianța Moldova Noastră a obținut 7 locuri. Ultimele 4 partide au format o coaliție numită Alianța pentru Integrarea Europeană. Coaliția avea 53 de locuri în total, astfel, majoritatea în Parlament.

66. Reclamantul a fost reales. Mandatul său a fost ulterior confirmat de Curtea Constituțională, după prezentarea documentelor care demonstau că el a inițiat procedura de renunțare la cetățenia sa românească (a se vedea § 60 *supra*).

67. Majoritatea l-au ales pe dl Mihai Ghimpu ca speaker la 28 august 2009. La 11 septembrie 2009, Președintele Republicii Moldova, dl Vladimir Voronin a demisionat. Conform Constituției Moldovei, dl Ghimpu, în funcția sa de speaker, și-a asumat funcția de Președinte până la alegerea Președintelui.

68. Începând cu 25 septembrie 2009 Moldova a fost guvernată de coaliția Alianța pentru Integrare Europeană. La acea dată, dl Vlad Filat a fost numit oficial Prim-ministru și au fost numiți oficiali mai mulți miniștri. Reclamantul a fost numit Ministru al Justiției. Potrivit legislației Moldovei, reclamantul va păstra mandatul său de membru al Parlamentului pentru 6 luni după numirea sa în calitate de Ministru.

69. La 10 noiembrie 2009 Parlamentul a făcut prima tentativă să-l aleagă pe dl Marian Lupu ca Președinte. Dl Lupu nu a fost ales, deoarece cele 61 de voturi necesare nu au fost obținute. Partidul Comunist a refuzat să participe la vot. A doua tentativă de a alege Președintele a fost făcută la 7 decembrie 2009. Din nou, tentativa nu s-a soldat cu succes, deoarece nu au fost obținute 61 de voturi necesare.

70. În conformitate cu Constituția Moldovei, în cazul omisiunii coaliției de a alege Președintele, urmează să fie desfășurate alegeri parlamentare noi.

II. DREPT INTERN PERTINENT

A. Funcția tratatelor internaționale în Moldova:

71. Articolul 4 din Constituția Republicii Moldova prevede:

“(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

72. Articolul 8 din Constituție prevede că:

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte...”

73. Prevederile relevante din Legea nr. 595 cu privire la Tratatul Internațional a Republicii Moldova, prevede:

“Articolul 19. Respectarea tratatelor internaționale

Tratatul internațional se execută cu bună-credință, în conformitate cu principiul pacta sunt servanda. Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte.

Articolul 20. Aplicarea tratatelor internaționale

Dispozițiile tratatelor internaționale care, după modul formulării, sînt susceptibile de a se aplica în raporturile de drept fără adoptarea de acte normative speciale, au caracter executoriu și sînt direct aplicabile în sistemul juridic și sistemul judiciar ale Republicii Moldova. Pentru realizarea celorlalte dispoziții ale tratatelor, se adoptă acte normative corespunzătoare.”

B. Legea cu privire la cetățenia moldovenească

74. În conformitate cu articolul 24 din Legea Republicii Moldova cu privire la cetățenie (Legea 1024 din 2 iunie 2000), după cum a fost modificată la 5 iunie 2003, cetățenia multiplă este permisă în Moldova și dobîndirea de către cetățeanul Republicii Moldova a cetățeniei altui stat nu atrage pierderea cetățeniei Republicii Moldova.

75. Articolul 25 prevede că cetățenii Republicii Moldova, domiciliați legal și obișnuiți pe teritoriul Republicii Moldova, care posedă legal și cetățenia unui alt stat beneficiază în egală măsură de aceleași drepturi și îndatoriri ca și ceilalți cetățeni ai Republicii Moldova. Legea nr. 273 a introdus o excepție la principiul prevăzut de articolul 25 al tratatului egal a tuturor cetățenilor “în cazuri prevăzute de lege”.

76. Articolul 39 prevede jurămîntul de credință care trebuie rostit de persoanele cărora li se acordă cetățenia Republicii Moldova prin naturalizare sau redobîndire. Jurămîntul prevede :

"Eu (numele, prenumele), născut la (data și locul nașterii), jur să fiu cetățean devotat Republicii Moldova, să respect cu sfințenie Constituția și celelalte legi ale ei, să nu întreprind nici o acțiune care i-ar prejudicia interesele și integritatea teritorială".

C. Dreptul de a vota și de a fi ales

77. Cu privire la dreptul de a vota și de a fi ales, Constituția prevede, în partea relevantă:

“Articolul 38. Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 39. Dreptul la administrare

(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

(2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.”

78. Legea nr. 273 a stabilit amendamente la legislația electorală. Articolul 10 din proiectul de lege adoptat de Parlament la 7 decembrie 2007 dar care nu a fost promulgat de Președinte, a propus ca Codul Electoral să fie modificat și să fi prevăzute următoarele:

“Candidații pentru funcția de membri ai Parlamentului trebuie să aibă cel puțin 18 ani în ziua alegerilor, trebuie să dețină exclusiv cetățenia Republicii Moldova, trebuie să locuiască în țară și trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute de prezentul cod.”

79. Articolul 9 din versiunea definitivă a Legii nr. 273 care a intrat în vigoare la 13 mai 2008 a introdus următoarele prevederi la Codul Electoral:

“(1) Candidați la funcția de deputat în Parlament pot fi persoanele cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani, dețin cetățenia Republicii Moldova, au domiciliul în țară și îndeplinesc condițiile prevăzute de prezentul cod.

(2) La momentul înregistrării sale în calitate de candidat la funcția de deputat, persoana care deține cetățenia altui stat declară, pe proprie răspundere, deținerea cetățeniei altui stat sau faptul depunerii documentelor pentru obținerea cetățeniei altui stat.

(3) La momentul validării mandatului de deputat, persoana specificată la alin.(2) trebuie să confirme documentar renunțarea sau inițierea procedurii de renunțare la cetățenia altui stat ori retragerea cererii privind obținerea cetățeniei altui stat.

(4) Nedeclararea deținerii cetățeniei altui stat la momentul înregistrării în calitate de candidat la funcția de deputat sau dobândirii acesteia în perioada exercitării mandatului este considerată temei pentru anularea validării mandatului de deputat de către Curtea Constituțională la sesizarea Comisiei Electorale Centrale.”

80. Atitudinea față de Transnistria este prevăzută în articolul 21 din Lege:

“ ... (3) Incompatibilitățile prevăzute în prezenta lege trebuie să se aplice persoanelor care locuiesc în Transnistria numai dacă ele sunt prevăzute în legislația referitoare la statutul juridic special a Transnistriei.”

81. Dezbateri parlamentare restrânse s-au desfășurat cu privire la această prevedere din Lege. Extrasul relevant prevede:

“Vladimir Turcan, membru al Parlamentului, Președintele al Comisiei juridice pentru numiri și imunități a Parlamentului, în dezbaterile parlamentare din 7 decembrie 2007:

Vladimir Braga, MP:

Cetățenii care sînt cetățeni ai Republicii Moldova și locuiesc în Transnistria vor continua să dețină dublă cetățenie astfel încît efectivitatea legii este marginalizată, sau, noi respingem cetățenii din Transnistria, acri de asemenea sînt cetățeni ai Republicii Moldova.

Vladimir Turcan, MP:

Nu pentru toți. Trebuie să se înțeleagă doar un singur lucru: în primul rînd, această lege nu se aplică pentru toți cetățenii. În al doilea rînd, se referă numai la cei care dețin funcții în autoritățile publice. În al treilea rînd, noi am introdus aici o clauză în dispoziții finale și tranzitorii: atragem atenția asupra faptului că al treilea paragraph se referă la persoanele care locuiesc și lucrează în autoritățile respective pe malul sting al Transnistriei, că această lege nu se aplică în acest caz persoanelor menționate și că nu va fi aplicată [asupra lor] în măsura în care aceasta este prevăzută de Legea referitoare la statutul special al Transnistriei.”

D. Accesul la Curtea Constituțională

82. În conformitate cu articolul 38 din Codul jurisdicției constituționale a Republicii Moldova, Curtea Constituțională poate fi sesizată numai de Președintele statului, Guvern. Ministrul Justiției, Curtea Supremă de Justiție, Judecătoria Economică, Procurorul General, deputatul în Parlament, fracțiunile parlamentare și de avocatul parlamentar.

III. INSTRUMENTELE RELEVANTE ALE CONSILIULUI EUROPEI

A. Convenția Europeană cu privire la cetățenie

83. Preambulul Convenției Europene a Consiliului Europei cu privire la cetățenie (“CEC”), care a intrat în vigoare pentru Moldova la 1 martie 2000, explică scopul CEC și prevede:

“Recognising that, in matters concerning nationality, account should be taken both of the legitimate interests of States and those of individuals;

“Recunoscînd că la soluționarea problemelor legate de cetățenie urmează a se ține cont atât de interesele legale ale statului, cît și ale persoanelor ;

...

Avînd în vedere faptul că statele au poziții diferite vis-a-vis de chestiunea pluralității de cetățenii și recunoscînd că fiecare stat este liber să decidă asupra consecințelor ce decurg, în dreptul său intern, din dobîndirea sau posedarea unei alte cetățenii de către unul din cetățenii săi...”

84. Articolul 15 din CEC stabilește cazurile posibile de cetățenie multiplă altele decît cele în care persoanele obțin cetățenia multiplă automat prin naștere sau a doua cetățenie urmare a căsătoriei. Acesta prevede următoarele:

„Dispozițiile prezentei Convenții nu limitează dreptul Statelor Părți de a determina în legislația sa internă:

a) dacă își păstrează sau își pierde cetățenia sa cetățenii care dobîndesc sau dețin cetățenia altui stat;

b) este sau nu renunțarea la o altă cetățenie sau pierderea acesteia o condiție pentru dobîndirea sau păstrarea cetățeniei sale.”

85. Cu privire la drepturile și obligațiile referitoare la cetățenia multiplă, articolul 17 prevede:

“Cetățenii Statului Parte care posedă o altă cetățenie au, pe teritoriul acestui Stat Parte unde trăiesc, aceleași drepturi și obligațiuni ca și cetățenii acestui stat.

2) Dispozițiile prezentului capitol nu se referă la:

a) normele de drept internațional cu privire la protecția diplomatică sau consulară, acordată de către Statul Parte unuia dintre cetățenii săi, dar care posedă concomitent și cetățenia altui stat;

b) aplicarea normelor de drept internațional privat al Statelor Părți în cazurile ce se referă la cetățenia multiplă.”

B. Codul bunelor practice în materie electorală a Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei (CDL-AD (2002) 23 rev)

86. Comisia de la Veneția a adoptat Codul bunelor practice în materie electorală. Raportul explicativ la Codul paracticilor prevede, în măsura în care este relevant:

“6b. Potrivit Convenției Europene cu privire la cetățenie persoanele care dețin dublă cetățenie trebuie să beneficieze de aceleași drepturi electorale ca și alți cetățeni.

...

63. Stabilitatea dreptului este un element important al credibilității procesului electoral și este esențială pentru consolidarea democrației. Prin urmare, modificarea frecventă a normelor sau caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul. Alegătorul poate conchide, în mod corect sau incorect, că dreptul electoral este doar un instrument cu care operează cei care sunt la putere și că votul alegătorului nu mai este elementul esențial care decide rezultatul scrutinului.

64. În practică, totuși, trebuie garantată nu atât stabilitatea principiilor fundamentale (este puțin probabilă contestarea lor în mod serios) cât stabilitatea unor reguli mai speciale ale dreptului electoral, în special cele care reglementează sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea teritorială a circumscripțiilor. Aceste trei elemente sunt frecvent – corect sau incorect – considerate a fi factori decisivi la determinarea rezultatelor scrutinului. De aceea, trebuie evitate nu doar manipulările în favoarea partidului la putere, ci însăși tentativele de manipulare.

65. Ar fi necesar a se evita, nu atât modificarea sistemelor de scrutin – ele pot fi întotdeauna îmbunătățite – ci modificarea lor frecventă sau cu puțin timp (cel puțin un an) înainte de alegeri. Chiar în absența unei intenții de manipulare, modificările vor fi dictate de interesele iminente ale partidului politic...”

IV. DREPTUL ȘI PRACTICA ÎN STATELE MEMBRE ALE CONSILIULUI EUROPEI

87. În baza informației furnizate Curții, se pare că în afară de Moldova, trei țări (Azerbaidjan, Lituania și Bulgaria) interzic dubla cetățenie pentru a fi ales în Parlament. În Azerbaidjan și Lituania, este interzisă deținerea dublei cetățenii; în Bulgaria deținerea dublei cetățenii se permite. Constituția a celei de-a patra țări, Malta, prevede că o persoană nu trebuie să fie calificată pentru alegeri în Camera Reprezentanților “dacă mai este cetățeanul altui stat în afară de Malta, devenind astfel de cetățean voluntar sau în temeiul unei declarații de credință față de o asemenea țară”; nu este clar dacă prevederile sunt aplicate altor cetățeni sau celor cu cetățenie multiplă. În orice caz nu sunt cunoscute exemple despre prevederi intrate în vigoare și nu este clar dacă s-a intenționat ca limitarea să rămână în vigoare după ce legea a fost modificată să permită dubla cetățenie în Malta în 2000. România, care permite dubla cetățenie a ridicat interdicția asupra dublei cetățenii pentru a fi membru în Parlament în 2003.

88. În Latvia, nu există interdicție cu privire la membrii Parlamentului care dețin dubla cetățenie, însă o persoană cu dublă cetățenie nu poate fi ales Președinte. Trebuie să se menționeze că dubla cetățenie dubla cetățenie este

interzisă în principiu, în temeiul Legii Latviei, cu toate că se permite în anumite circumstanțe. Monaco interzice cetățenilor să devină membri a *Consiliului Național* dacă ei dețin funcție publică sau de conducere în organele altui Stat. Portugalia interzice persoanelor care nu au reședința în țară cu dublă cetățenie să devină membri ai Parlamentului pentru circumscripția electorală a teritoriului a celeilalte cetățenii a lor.

89. În concluzie, 3 state ale Consiliului Europei – Moldova, Bulgaria și Malta (expuse mai sus) – la moment permite dubla cetățenie dar interzic dubla cetățenie celor ce doresc să fie membri ai Parlamentului. Din aceste 4 țări, Lituania și Azerbaidjan nu au semnat CEC; Bulgaria a formulat o rezerva în privința articolului 17 a CEC; și Malta a semnat CEC, dar nu a ratificat-o.

90. Douăzeci și șapte State, altele decât Moldova permit dubla cetățenie. În 19 State member dubla cetățenie este interzisă în principiu. Dubla cetățenie este interzisă în Ucraina.

91. Lituania, Latvia și Estonia interzic dubla cetățenie. În conformitate cu recensământul pentru anul 2000, sunt în jurul de 200 persoane cu dubla cetățenie în Estonia. Sunt aproximativ 700 persoane cu dubla cetățenie în Lituania. Nu există informație cu privire la Latvia. Circa un sfert din populația Latviei și Estoniei este de etnie rusească.

92. În Statele fostei Iugoslaviei, Croației, Serbiei, Sloveniei și a fostei Republici Iugoslave a Macedoniei este permisă dubla cetățenie, cu toate că Croația și Slovenia caută să o excludă pentru cetățenii săi. În Bosnia și Herțegovina și în Muntenegro, dubla cetățenie este permisă numai în privința Statelor cu care a fost încheiat un acord bilateral. Populația acestor State sunt de etnie mixtă. Muntenegro (43% muntenegri; 32% serbi; 8% bosniaci; 17% alte) și Bosnia și Herțegovina (48% bosniaci; 37,1% serbi; 14,3% croați; 0,6% alte) au cea multă populație de etnie mixtă, urmate de fosta Iugoslavie Republică a Macedoniei (64,2% macedinieni; 25,2% albanieni; 10,6% alte). Numărul dublei cetățenii în aceste țări nu este cunoscut. Nici unul din aceste state nu interzice dubla cetățenie pentru a deține funcții în Parlament.

93. În cele 27 de State member lae UE, 16 permit dubla cetățenie, 5 o interzic sau o permit numai în cauze excepționale (Republica Cehă, Danemarca, Grecia, Lituania și Polonia) și 6 (Austria, Estonia, Germania, Latvia, Olanda și Spania) o permit în anumite circumstanțe în măsuri diferite. Două State – Lituania și Bulgaria – interzic alegerea persoanelor cu dublă cetățenie în Parlament. Alte limitări există în 3 State (Latvia, Malta și Portugalia – a se vedea paragrafele 87 și 88 *supra*).

ÎN DREPT

94. Reclamantul a invocat că interzicerea cetățenilor moldoveni să dețină alte cetățenii pentru a fi membri ai Parlamentului după alegeri a încălcat dreptul său de a candida la alegeri și să fie membru în Parlament dacă va fi ales, astfel limitînd drepturile alegătorilor de a-și exprima liber opinia în procesul de alegere a corpului legislativ. El s-a bazat pe articolul 3 din Protocolul nr. 1, care prevede:

„Înaltele Părți Contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.”

95. De asemenea, el s-a plîns în temeiul articolului 14 coroborat cu articolul 3 din Protocolul nr. 1 că a fost discriminat în comparație cu cetățenii moldoveni care dețin cetățenie multiplă și locuiesc în Transnistria. Articolul 14 din Convenție prevede:

“Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

I. OBIECȚII PRELIMINARE

A. Statutul de victimă

1. Concluziile Camerei

96. Camera s-a referit la jurisprudența Curții că o persoană poate să susțină că o lege i-a încălcat drepturile sale în absența unei măsuri individuale de implementare dacă a fost obligată să-și schimbe conduita sau făcea parte din categoria de persoane care riscau să fie afectate direct de legislație. Ea a considerat că reclamantul a fost direct afectat de Legea nr. 273, deoarece, dacă era ales, el trebuia să facă o alegere dificilă între a fi membru al Parlamentului sau să-și păstreze dubla cetățenie. Într-adevăr, conștientizarea alegerii dificile ar fi putut avea un efect nefavorabil asupra campaniei electorale a reclamantului, și în termenii investiției sale personale și efortul în termenii riscului de a pierde voturile. Camera, astfel, respinge obiecția Guvernului că reclamantului îi lipsește calitatea de victimă.

2. Susținerile părților

a. Guvernul Moldovei

97. Guvernul a menținut în susținerile sale în fața Marii Camere că reclamantul nu este victimă în sensul articolului 34 din Convenție, deoarece cauza a fost depusă la Curte înainte ca Legea nr. 273 să fie promulgată. Bazându-se pe *Očić c. Croației* (dec.), nr. 46306/99, CEDO 1999-VIII, în continuare el a susținut că pretenția reclamantului a fost un *actio popularis* căutând revizuirea legislației în abstract, ca și timpul cererii sale la Curte, legea în cauză nu a fost aplicată niciodată în detrimental său. Cauzele la care s-a referit Camera pentru a susține concluziile sale că reclamantul era victimă, au fost deosebite de Guvern, deoarece, în acele cauze, spre deosebire de această cauză, legea care a fost contestată a intrat în vigoare. Cu toate acestea, Curtea l-a considerat pe reclamant potențială victimă a unei legi elaborate care nu a fost aplicată în cazul său, nu a fost niciodată constatată a fi victimă sau o potențială victimă a unui proiect de lege. Guvernul s-a bazat pe Federația Creștină a Marzoriilor lui Iehova din Franța c. Franței (dec.) nr. 53430/99, CEDO 2001-XI), unde Curtea a observat că a acceptat noțiunea de potențială victimă în cazurile în care reclamantul nu a reușit să demonstreze că legislația de care se plînge a fost aplicată asupra lui din cauza naturii secrete a măsurilor autorizate (*Klass și Alții c. Germaniei*, citat *supra*); unde o lege pedepsește acțiunile homosexuale era apropiată să fie aplicată unei categorii anumite de persoane, din care făcea parte și reclamantul (*Dudgeon c. Regatului Unit*, 22 octombrie 1981, Seria A nr. 45); și în cele din urmă, unde strămutarea forțată a străinilor a fost deja decisă dar încă nu a fost aplicată și executată măsura care ar fi expus persoanele respective la riscul tratamentului contrar articolului 3 în țara de destinație (*Soering c. Regatului Unit*, 7 iulie 1989, Series A no. 161) sau ar fi încălcat dreptul lor la respectarea vieții familiale (*Beldjoudi c. Franței*, 26 Martie 1992, Seria A nr. 234). Guvernul a invocat că Statele părți nu au fost de acord cînd au ratificat Convenția ca proiectele de lege să fie contestate în fața Curții. Dacă erau posibile asemenea contestări, în care nu era posibilitatea la nivel național să conteste un proiect de lege, reclamantii ar fi fost încurajați să se adreseze direct la Curte, încălcînd principiul subsidiarității și condiționînd o creștere a numărului cauzelor în fața Curții.

98. Guvernul în continuare a afirmat că unei persoane cu cetățenie multiplă i s-a permis să candideze la alegerile în Moldova, și trebuia să probeze, pentru ca mandatul său să fie aprobat de Curtea Constituțională, că el a inițiat procedura de renunțare la alte cetățeniile, alta decît cea a Moldovei (a se vedea paragraful 79 *supra*). Nu exista nici o prevedere în Codul Electoral care permitea ca mandatul unui mebru al Parlamentului să fie ulterior anulat pe motive că procedura de renunțare nu a fost încheiată. În

prezenta cauză, o dată ce mandatul reclamantului a fost confirmat nu era nici o modalitate de a anula mandatul dacă nu continua procedura de renunțare de la cetățenia României.

b. Reclamantul

99. Reclamantul a adus la cunoștință că cererea sa în fața Curții a fost prezentată înainte ca Legea nr. 273 să fie oficial elaborată. Cu toate acestea, el a invocat că a fost aprobată de Parlament, (a se vedea paragraful 38 *supra*) și era inevitabil ca legea să fie promulgată de Președinte și să intre în vigoare mai devreme sau mai târziu. Guvernului i-a fost notificată cererea de către Curte la 17 iunie 2008, când legea contestată a intrat în vigoare (a se vedea paragraful 44 *supra*).

100. Reclamantul de asemenea, a notat că după alegerea sa în Parlament, nu i s-a permis să ocupe funcția înainte să înceapă procedura de renunțare la cetățenia României (a se vedea paragrafele 60, 61 și 66 *supra*). Dacă el ar fi refuzat să inițieze procedura, el nu putea să exercite funcția ca membru al Parlamentului.

101. Reclamantul, astfel, a invitat Curtea să constate că el este victimă a legii contestate.

c. Guvernul României

102. Guvernul României a susținut că reclamantul putea fi considerat victimă în temeiul articolului 34 din Convenție. Bazându-se pe cauza *Klass și alții c. Germaniei*, citat *supra*, § 34, el a menționat că o persoană poate fi considerată victimă în virtutea existenței măsurilor sau legislației, fără a trebui să demonstreze că măsurile sau legea în cauză a fost aplicată asupra sa. El a menționat că la momentul când reclamantul a prezentat cererea la Curte, reclamantul, un politician și-a exprimat intenția de a candida la alegerile din 2009. Astfel, el risca să fie afectat de legea nouă. În consecință, el a fost ales și i s-a cerut să inițieze procedura de renunțare la cetățenia sa românească. Guvernul României a considerat cauza *Očić c. Croației*, citată de Guvernul pârât, ca fiind nerelevantă la prezenta cauză, deoarece în acea cauză, reclamantul a omis să demonstreze că el ar fi putut fi afectat de legea contestată. Guvernul României, în continuare a menționat, că Camera a adoptat hotărîrea după ce legea a fost elaborată. Astfel, el a afirmat, că cererea nu se referea la un simplu proiect de lege.

103. Guvernul României a invitat Curtea să respingă obiecția Guvernului pârât.

3. Aprecierile Curții

104. Curtea reiterează că, pentru a putea depune o cerere în temeiul articolului 34, o persoană, o organizație nonguvernamentală sau un grup de persoane trebuie să poată pretinde că sunt victime a unei încălcări a

drepturilor stabilite de Convenție. Pentru a putea pretinde a fi victimă a încălcării, persoana trebuie să fie direct afectată de măsura impusă: Convenția nu prevede aducerea unei *actio popularis* pentru interpretarea drepturilor pe care le conține sau permite persoanelor să se plîngă de o prevedere a legii naționale, deoarece consideră, fără a fi direct afectați de ea că contravine Convenției. Cu toate acestea, persoana poate să susțină că o lege i-a încălcat drepturile sale, în absența unei măsuri individuale de implemetare, dacă este de asemenea necear să modifice conduita sa sau riscă să fie urmărit sau dacă face parte dintr-o categorie de persoane care riscă să fie direct afectate de legislație (a se vedea *Burden c. Regatului Unit* [MC], nr. 13378/05, §§ 33 și 34, 29 aprilie 2008; *Open Door și Dublin Well Woman c. Irlandei*, citate *supra*, § 44; și *Klass și alții c. Germaniei*, 6 Septembrie 1978, § 33, Seria A nr. 28).

105. În cauza *Burdov c. Rusiei*, nr. 59498/00, § 30, CEDO 2002-III, Curtea a susținut că chestiunea dacă poate sau nu reclamantul să pretindă a fi victimă a încălcării invocate a fost relevantă la toate etapele a procedurilor întemeiul Convenției (a se vedea, de asemenea, *E. c. Austriei*, nr. 10668/83, decizia Comisiei din 13 mai 1987, Decizii și Rapoarte, 52, p. 177). Curtea menționează că prevederile Convenției trebuie să fie interpretate într-o manieră care face garanțiile sale practice și efective (a se vedea, *inter alia*, *Soering c. Regatului Unit*, citat *supra*; și *Artico c. Italiei*, 13 mai 1980, § 33, Seria A nr. 37). La aprecierea dacă reclamantul poate pretinde să fie victimă a pretensei încălcări, trebuie să se țină cont nu numai situația oficială cînd cererea a fost depusă la Curte, dar de asemenea și de toate circumstanțele cauzei respective, inclusive orice evenimente înainte de data examinării cauzei de Curte (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Akdivar și alții c. Turciei*, 16 septembrie 1996, § 69, *Rapoartele Hotărîrilor și Deciziilor* 1996-IV).

106. Ținînd cont de acestea, Curtea consideră că chestiunea dacă reclamantul posedă statului de victimă urmează să fie determinat la momentul examinării de Curte a cauzei, dacă o asemenea abordare este justificată. În acest sens, ea se referă la jurisprudența sa cu privire la pierderea calității de victimă unde au fost examinate obiecțiile ridicate de Guvernul pîrît, că măsurile luate de sau în Statul pîrît, după depunerea cererii la Curte a acordat un remediu efectiv pentru pretinsa încălcare astfel încît reclamantul nu ar mai putea fi considerat victimă în sensul articolului 34 din Convenție (a se vedea, de exemplu, *Amuur c. Franței*, 25 iunie 1996, § 36, *Rapoarte* 1996-III; *Chevrol c. Franței*, nr. 49636/99, § 37 pînă la 43, CEDO 2003-III; *Siliadin c. Franței*, nr. 73316/01, § 54 și 63, CEDO 2005-VII; și *Ramazanovă și alții v. Azerbaijan*, nr. 44363/02, § 36 pînă la 39, 1 februarie 2007). Intr-un număr de cauze, cererile au fost declarate inadmisibile sau au fost radiate de pe rol, unde asemenea măsuri întreprinse au condiționat o remediere adecvată a a cauzei, care, în consecință a pierdut calitatea de victimă (a se vedea, de exemplu, *Conrad c. Germaniei*, nr.

13020/87, decizia Comisiei din 13 aprilie 1988 ; *Caraher c. Regatului Unit* (dec.), nr. 24520/94, CEDO 2000-I; și *Ohlen c. Danmarcei* (radiere de petrol), nr. 63214/00, §§ 28 pînă la 31, 24 februarie 2005). Curtea, astfel, va examina dacă reclamantul posedă statutul de victimă în sensul articolului 34 din Convenție, ținînd cont de toate circumstanțele cauzei.

107. În prezenta cauză, Curtea notează că legea impusă a intrat în vigoare în mai 2008 (a se vedea § 44 *supra*). Prezenta cerere, se referă, prin urmare la legea elaborată.

108. Cît privește dacă măsura a fost aplicată în detrimentul reclamantului, Curtea menționează că după alegerile din aprilie 2009, reclamantul a fost obligat să inițieze procedura de renunțare la cetățenia României cu scopul de a obține mandatul său ca membru în Parlament confirmat de Curtea Constituțională să-i permită să exercite funcția. El a inițiat această procedură (a se vedea § 60 și 61 *supra*). Din nou, după alegerile din iulie 2009, reclamantului i s-a solicitat să demonstreze că a inițiat procedura de renunțare la Curtea Constituțională cu scopul de a i se confirma mandatul (a se vedea § 66 *supra*). Curtea conchide că reclamantul a fost direct afectat de Legea nr. 273 deoarece a fost obligat să inițieze procedura care a creat riscul de pierdere a cetățeniei sale românești. În continuare, în orice caz, cu toate că înainte de algeri se cunoștea, că dacă va fi ales, el va trebui să întreprindă măsurile necesare pentru a renunța la cetățenia românească dacă dorea să fie membru în Parlament, fără îndoială l-a afectat în timpul campaniei electorale. El putea, mai mult, să piardă voturi din momentul în care alegătorii cunoșteau că exista șansa ca el să decidă să nu exercite funcția, dacă aceasta ar însemna pierderea dublei cetățenii. Deoarece reclamantul a fost direct afectat de legea respectivă, Curtea conchide că măsura a avut un impact nefavorabil asupra lui.

109. În ceea ce privește argumentul Guvernului că Legea nr. 273 impune inițierea procedurii de renunțare la cetățenie, și nu să fie încheiată, Curtea nu consideră că acest fapt înlătură statutul de victimă a reclamantului. Cu toate că mandatul reclamantului nu a fost confirmat de Curtea Constituțională, lui i s-a solicitat să expedieze o scrisoare la autoritățile românești prin care să solicite inițierea procedurii de renunțate la cetățenia lui românească, ceea ce a și făcut. Este adevărat că Guvernul României nu a întreprins încă măsuri să lipsescă reclamantul de cetățenia românească. Cu toate acestea, comportamentul autorităților românești nu poate fi controlat de reclamant și ei nu s-au obligat oficial să nu acționeze pînă la cererea reclamantului de a renunța la cetățenia sa românească. Astfel, el poate să aleagă în orice moment să încheie procedura de renunțare.

110. În orice caz, de fiecare dată reclamantul va dori să candideze la alegeri în Pralment el se va confrunta cu nesiguranța dacă Curtea Constituțională va accepta că el s-a conformat cu legea și dacă Guvernul României va întreprindse măsuri pentru a executa cererea sa de renunțare la cetățenia românească.

111. Obiecția Guvernului cu privire la lipsa statutului de victimă, prin urmare, este repinsă.

B. Neepuizarea căilor interne de recurs

1. Concluziile Camerei

112. Camera respinge obiecția Guvernului că reclamantul a omis să epuizeze căile interne de recurs că nu s-a plîns la Avocatul Parlamentar, care putea să conteste Legea nr. 273 în fața Curții Constituționale. Camera afirmă că cerința de a epuiza căile interne de recurs se aplică numai față de acele remedii care erau accesibile și efective. În prezenta cauză, remediul pe care s-a bazat Guvernul nu poate fi considerat efectiv, deoarece reclamantul nu putea să se plîngă direct la Curtea Constituțională.

2. Susținerile părților

a. Guvernul Moldovei

113. Guvernul a invocat că reclamantul putea solicita dlui Filat, care era deputat în Parlament și care putea să depună o cerere la Curtea Constituțională (a se veda § 82 *supra*), pentru a contesta Legea nr. 273 în fața Curții Constituționale. Cu referire la concluzia Camerei că cererea la Curtea Constituțională de către Avocatul Parlamentar nu era un remediu efectiv, Guvernul a diferențiat această propunere pe motivul că dl Filat era președintele partidului politic în care reclamantul era vice-președinte; dl Filat, de asemenea, deținea dublă cetățenie; și dl Filat a asistat reclamantul în prezenta cauză. Astfel, ei au afirmat, că remediul propus a fost accesibil reclamantului.

114. Guvernul a menționat că prezenta cauză se referă la o chestiune de constituționalitate care putea să fie remediată de Curtea Constituțională. În susținerile sale asupra admisibilității în fața Camerei, Guvernul a menționat posibilitatea de a depune o cerere la Curtea Constituțională de Avocatul Parlamentar. El a invocat că esența remedierii constituia posibilitatea Curții Constituționale să ia în considerare cauza și că intermediarul prin care reclamantul a înaintat recomandarea sa nu era relevantă. Astfel, Guvernul a invocat că obiecția actuală nu era o nouă cerere, ci o reiterare a obiecției anterioare și că el nu era împiedicat de la ridicarea obiecției la această etapă a procedurilor.

115. În final, Guvernul a accentuat că o cerere la Curtea Constituțională în decembrie 2008 să constate constituționalitatea legii s-a soldat cu succes deoarece cererea a fost admisă pentru examinare (a se vedea § 54 pînă la 58

supra). Astfel, acesta a fost clar un remediu efectiv, deși atunci curtea a constatat legea fiind constituțională.

b. Reclamantul

116. Reclamantul a invocat că obiecția ridicată de Guvern a constituit o nouă obiecție. Nu a depins de factorii care nu erau valabili când Curtea a considerat admisibilitatea cauzei. Astfel, bazându-se pe *Sejdovic c. Italiei* [MC], nr. 56581/00, § 41, CEDO 2006-II, reclamantul a susținut că Guvernul trebuia să ridice posibilitatea acestui remediu în scris și în pledoaria verbală asupra admisibilității. El nu a considerat că existau cazuri excepționale pentru a elibera Guvernul de obligația să se conformeze cu această cerință și a invitat Curtea să respingă obiecția Guvernului.

117. În cazul în care Curtea va admite obiecția ridicată la această etapă a procedurilor, reclamantul a invocat că o plîngere la Curtea Constituțională de dl Filat nu era un remediu efectiv disponibil reclamantului în sensul articolului 35. El a accentuat că era inaccesibil deoarece nu era accesibil nici unui cetățean să depună o plîngere și el nu era membru vreunei categorii de persoane împuternicite să depună o plîngere pînă la 22 aprilie 2009, când mandatul său de deputat în Parlament era confirmat. În cazul în care reclamantul era reprezentantul dlui Filat în procedurile inițiate în fața Curții Constituționale și ridicînd toate problemele care au fost ridicate în fața acestei Curți. Curtea a constatat constituționalitatea legii (a se vedea § 55 *supra*). În măsura în care acest remediu ar putea fi considerat efectiv, acesta evident că ar fi fost epuizat.

c. Guvernul României

118. Guvernul României a susținut că remediu propus de Guvernul pîrît a fost ridicat pentru prima dată în susținerile sale în fața Marii Camere. El a invocat că era clar din jurisprudența Curții că asemenea obiecții trebuie să fie făcute în susținerile asupra admisibilității. Guvernul României, în continuare a notat că Guvernul pîrît a avut la dispoziția sa toți factorii necesari pentru a ridica obiecția la etapa admisibilității și nu a prezentat nici o explicație de ce a omis să facă acest lucru. Astfel, nu au fost situații excepționale care ar fi justificat întîrzierea la ridicarea aceastei obiecții și Guvernul pîrît trebuie să fie împiedicat să ridice obiecția la această etapă a procedurilor.

119. În cazul în care Curtea va admite obiecția fiind considerată ridicată fără întîrziere, Guvernul României a susținut că remediu propus nu satisface cerințele articolului 35. nu a fost accesibil reclamantului deoarece el nu a avut dreptul să se adreseze direct pentru a contesta legea la Curtea Constituțională, dar trebuia să depună cererea printr-un intermediar, care putea să aleagă dacă să depună cererea la curte pentru a contesta legea.

3. *Aprecierea Curții*

120. Curtea reiterează că scopul articolului 35 § 1 din Convenție este să acorde oportunitatea Statelor Contractante să prevină sau să pună drept încălcări pretinse împotriva lor acele alegații care sunt prezentate Curții. În consecință, Statele sunt scutite pentru răspunderea pentru acțiunile lor în fața unui organ internațional înainte să dețină oportunitatea să subiecte în sistemul lor juridic propriu (a se vedea, de exemplu, *Remli c. Franței*, 23 aprilie 1996, § 33, *Rapoarte* 1996-II; și *Selmouni c. Franței* [MC], nr. 25803/94, § 74, CEDO 1999-V). În temeiul articolului 35 § 1 din Convenție, recursul normal de care trebuie să beneficieze reclamantul trebuie să fie cel care oferă remedii care sunt accesibile și suficiente pentru a remedia încălcările pretinse. Existența remediilor în cauză trebuie să fie suficient de sigure nu numai în teorie, dar și în practică, în caz contrar, acestea nu vor fi accesibile și efective (a se vedea, printre altele, *Akdivar și alții c. Turciei*, citat *supra*, § 66).

121. Curtea în continuare reiterează că în temeiul Regulii 55 din Regulamentul Curții, orice cerere de inadmisibilitate trebuie să fie ridicată de Partea Contractantă pârâtă în observațiile sale scrise sau verbale asupra admisibilității cererii (a se vedea *K. și T. c. Finland* [MC], nr. 25702/94, § 145, CEDO 2001-VII; și *N.C. c. Italiei* [MC], nr. 24952/94, § 44, CEDO 2002-X). Cu toate acestea, în cauze particulare pot fi circumstanțe excepționale care scutesc Guvernul de la obligația de a ridica obiecția preliminară la etapa admisibilității (a se vedea *Prokopovich c. Rusiei*, nr. 58255/00, § 29, CEDO 2004-XI (extrase); și *Sejdovic c. Italy*, citat *supra*, § 41).

122. Curtea consideră că nu este necesară să se examineze dacă Guvernul a fost împiedicat de la ridicarea acestei obiecții la această etapă a procedurilor, deoarece în orice caz Curtea constată remediul propus este unul pe care reclamantul nu a fost necesar să-l epuizeze. Curtea amintește constatările Camerei, care nu este contestat de Guvernul pârât, că posibilitatea depunerii unei cereri Avocatului Parlamentar, care putea să conteste legea la Curtea Constituțională, nu a constituit un remediu efectiv, deoarece reclamantul nu a avut posibilitatea să depună direct plângerea la curte. Curtea nu vede nici un motiv să nu fie de acord cu aprecierea Camerei. Remediul propus de Guvern nu este accesibil reclamantului, deoarece el nu a avut posibilitatea să se adreseze la Curtea Constituțională direct, dar a trebuit să se bazeze pe discreția dlui Filat de a depune o plângere. În consecință, acest remediu nu a fost efectiv în temeiul art. 35 § 1 din Convenție.

123. În orice caz este clar că Curtea Constituțională pronunțându-se asupra constituționalității legii (a se vedea § 54 pînă la 58 *supra*), remediul propus a fost acum epuizat. În consecință obiecția Guvernului se repinge.

C. Incompatibilitatea *ratione materiae*

1. Susținerile părților

a. Guvernul Moldovei

124. În susținerile lor la Marea Cameră, Guvernul a ridicat pentru prima dată obiecția *ratione materiae* făcând trimitere la Convenția Europeană cu privire la cetățenie («CEC») în hotărârea Camerei. Din punctul lor de vedere Camera nu a considerat dreptul de a candida la alegeri unul protejat de articolul 3 din Protocolul nr. 1, dar în schimb a examinat dreptul la detășenia multiplă și dreptul de a obține o cetățenie, care nu erau drepturi garantate de Convenție. Guvernul a contestat semnificația acordată de Cameră ratificării și neratificării a CEC. El a menționat că Moldova putea denunța CEC și dacă doreau, să re-ratifice subiectul în privința articolului 17.

125. Guvernul a solicitat Curții să considere această obiecție ca o obiecție relevantă la chestiunile ridicate de cauză și să nu se ocupe cu ea în examinarea fondului.

126. Bazându-se pe *Blečić c. Croației* [MC], nr. 59532/00, §§ 63-69, CEDO 2006-III, el a susținut că nu a fost împiedicat de la ridicarea obiecției la această etapă a procedurii deoarece reprezenta o chestiune care ținea de competența Curții

b. Reclamantul

127. Reclamantul a invocat că în principiu, această obiecție de asemenea înainte ca cererea să fie declarată admisibilă, și că Guvernul a fost împiedicat de la ridicarea obiecției la această etapă. Cu toate acestea, el admis ca Curtea trebuie să se convingă că are competența în orice caz depus la ea și că era necesar să se examineze chestiunea competenței la orice etapă a procedurii.

128. Reclamantul a conchis că plîngerea ridicată de Guvern nu trebuie să fie considerată o obiecție preliminară deoarece s-a referit la interpretarea drepturilor în temeiul articolului 3 din Protocolul nr. 1. El a invitat Curtea să considere argumentele invocate de Guvern la examinarea esenței plîngerii.

c. Guvernul României

129. Guvernul României s-a referit la argumentele lor. Cît și la interdicția cu privire la obiecția Guvernului pîrît referitoare la epuizarea remediilor efective și a susținut că argumente similare au fost aplicate obiecției de incompatibilitate *ratione materiae*. Spre deosebire de cauza *Demir și Baykara c. Turciei* [MC], nr. 34503/97, 12 noiembrie 2008, Guvernul pîrît a indicat clar că obiecția sa a fost o recăuție la hotărîrea

Camerei și că argumentul nu a fost ridicat anterior în esență. Cu toate că în *Blečić c. Croației*, citat *supra*, Curtea a oferit exemple de incompatibilitate care ar putea fi ridicate la orice etapă a procedurii, nici un exemplu nu a fost similar prezentei cauze. Astfel, în viziunea Guvernului României, Guvernul nu a avut posibilitatea să ridice obiecția la această etapă.

130. Cu toate acestea, dacă Curtea va constata că nu a existat o interdicție, Guvernul României a invitat Curtea să revină la obiecția asupra fondului și să considere în acest context. El a invocat că a fost necesar să analizeze obligațiile Moldovei în contextul acordurilor internaționale cu scopul de a aprecia modul în care Moldova a ales să acorde eficiență drepturilor garantate de Convenție. El s-a referit la jurisprudența amplă a Curții că Convenția nu poate fi interpretată într-un vid și că trebuie să se atragă atenția la alte instrumente relevante a dreptului internațional (de exemplu, *Emonet și alții c. Switzerland*, nr. 39051/03, § 65, CEDO 2007-XIV; și *Al-Adsani c. Regatului Unit [MC]*, nr. 35763/97, § 55, CEDO 2001-XI). Astfel, în viziunea Guvernului României, Camera s-a referit corect la angajamentele asumate de Moldova la nivel european relevante la analiza restricțiilor impuse de Legea 273. În acest sens, Guvernul României a notat că Moldova a ratificat CEC fără a formula rezervări și că obligația statelor să exercite cu bună credință tratatele internaționale la care ele sunt parte era un principiu fundamental a dreptului internațional.

2. Aprecierea Curții

131. Curtea menționează că obiecția Guvernului *ratione materiae* nu a fost anterior ridicată la etapa admisibilității și prin urmare este o obiecție nouă. Cu toate acestea, ea menționează că o obiecție asupra incompatibilității *ratione materiae* este o obiecție care intră în competența Curții și amintește că Curtea este obligată să examineze dacă are competența la orice etapă a procedurilor. În rezultat nu poate fi considerat ca Guvernul nu a avut posibilitatea să ridice o asemenea obiecție la această etapă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Blečić c. Croației*, citat *supra*, § 67).

132. La fel ca și părțile, Curtea consideră că obiecția este în strînsă legătură cu fondul cererii reclamantului. Prin urmare, ea va avea în vedere obiecția la examinarea fondului mai jos.

D. Concluzie

133. Cererea nu poate fi respinsă ca incompatibilă *ratione materiae* în conformitate cu prevederile Convenției; pentru neepuizarea căilor interne de recurs; sau pentru lipsa statutului de victimă. Prin urmare, Curtea respinge obiecția preliminară a Guvernului, cu excepția obiecției de incompatibilitate *ratione materiae*, care este unit cu fondul.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 3 DIN PROTOCOLUL 1 LA CONVENȚIE

A. Concluziile Camerei

134. Camera a admis că prevederile impuse au fost formulate în termeni clari și că ei au urmărit un scop legitim de a asigura loialitatea membrilor Parlamentului față de Republica Moldova. Cu toate acestea, ea consideră că mijloacele utilizate de Guvern cu scopul de a asigura loialitatea membrilor Parlamentului față de Stat au fost disproporționate, astfel, a existat o încălcare a articolului 3 din Protocolul nr. 1.

135. La aprecierea proporționalității măsurii, Camera a luat în considerație practica altor State ale Consiliului Europei și alte metode valabile Guvernului pentru asigurarea loialității membrilor Parlamentului, așa cum ar fi cerința de a rosti un jurământ. De asemenea, ea a considerat că prevederile CEC și comentariile ECRI și ale Comisiei de la Veneția asupra legii noi. Chiar în contextul specific a evoluției politice a Moldovei, Camera nu a fost convinsă că interdicția multiplei cetățenii pentru a fi membru al Parlamentului poate fi justificată, în particular în vederea faptului că o asemenea interdicție vastă a fost introdusă cu aproximativ un an sau mai puțin înainte de alegerile generale.

B. Susținerile părților

1. Guvernul Moldovei

136. Guvernul a explicat prin comentariile preliminare că tot ce se cerea în temeiul Legii nr. 273 a fost ca persoana să demonstreze că a inițiat procedura de renunțare la cetățenia altui stat (a se vedea § 79 *supra*). În continuare, după cum a fost menționat mai sus (a se vedea § 98), o dată ce Curtea Constituțională a confirmat mandatul de deputat în Parlament, nu era vreun mecanism prin care mandatul ulterior ar putea fi revocat: legea nu prevedea o asemenea procedură.

137. Guvernul a reiterat susținerile lor în fața Camerei că ingerința a fost legală și că a urmărit un scop legitim de a asigura loialitatea, apărând independența și existența Statului și garantînd securitatea Statului. El a accentuat constatările Curții Constituționale cu privire la concordanța legii cu Constituția Moldovei și convențiile internaționale (a se vedea § 55 *supra*). El a combătut concluzia Camerei că măsura nu a fost proporțională, afirmînd că Camera a omis să acorde o valoare adecvată a susținerilor lor asupra contextului istoric specific a Moldovei, care în viziunea lui necesitau restricții asupra celor care dețineau dubla cetățenie să devină deputați în Parlament. Guvernul a notat că la momentul în care CEC a fost ratificată, în

1999, numărul moldovenilor care dețineau dubla cetățenie era nesemnificativ, deoarece nu era permisă în temeiul legii în vigoare de la acel moment (a se vedea § 22 *supra*). Astfel, nu era necesară formularea unei rezerve cu privire la articolul 17. În continuare el a explicat că în 1999 Moldova nu era o republică parlamentară, ca acum, dar era o republică semi-prezidențială. Prin urmare, legiuitorul a jucat un rol mai important în Statul de astăzi, decât cel de atunci. Cu toate că din Statele Consiliului Europei care au interzis deținerea dublei cetățenii pentru a fi deputat în Parlament, Azerbaijan, Lituania și Malta nu au ratificat CEC și Bulgaria a formulat o rezervă la articolul 17, Moldova putea să denunțe CEC și, dacă dorea să facă acest lucru, re-ratifica chestiunea cu privire la rezervarea articolului 17. Aceasta ar plasa-o în aceeași poziție ca și pe Bulgaria.

138. Guvernul, de asemenea a criticat Camera pentru că a acordat atenție faptului că Moldova a omis să prezinte proiectul de lege pentru aprecierea acestuia de către autoritățile internaționale relevante și a omis să respecte recomandările ECRI și ale Comisiei de la Veneția (a se vedea § 40, 45 și 51 *supra*). Referindu-se la cauza *Boicenco c. Moldovei*, nr. 41088/05, 11 iulie 2006, Guvernul a menționat că Curtea a constatat în trecut încălcarea chiar dacă legea în cauză a fost prezentată experților Consiliului Europei și a fost modificată să fie în concordanță cu recomandările sale. Dimpotrivă, în cauza *Yumak și Sadak c. Turciei* [MC], nr. 10226/03, 8 iulie 2008, omisiunea Turciei să se conformeze cu recomandările experților Consiliului Europei nu a determinat Curtea să constate încălcarea Convenției. Guvernul, de asemenea, a contestat relevanța raportului Comisiei de la Veneția, dat fiind faptul că acesta nu a fost publicat pînă la data în care legea a fost adoptată.

139. Cît privește alte măsuri pentru asigurarea loialității, propuse de Curte, Guvernul a invocat că un jurământ nu ar fi suficient, deoarece ca și orice cetățean moldovean cu dublă cetățenie, de asemenea ar fi depus jurământ și față de celălalt Stat. Astfel, un jurământ este mai degrabă declarativ și era inefficient pentru asigurarea loialității.

140. În consecință, Guvernul a notat că 21 din 101 deputați în Parlament aleși în aprilie 2009 dețineau dubla cetățenie. El a invocat că acest fapt a generat îngrijorări serioase cu privire la independența Moldovei, securitatea și statalitatea.

141. Guvernul a invitat Curtea să constate că nu a existat o încălcare a articolului 3 din Protocolul nr. 1 în prezenta cauză.

2. Reclamantul

142. Reclamantul a susținut că interdicția din Legea nr. 273 a încălcat dreptul său de a candida la alegerile electorale, ceea ce a limitat libertate pesrosnelor de alegere a corpului legislativ. El a invocat că cerința de a iniția procedura de renunțare la cetățenia românească pentru a putea exercita funcția în Parlament a încălcat drepturile garantate de articolul 3 din Protocolul nr. 1, într-o măsură în care a fost subminată esența lor li l-a lipsit

de eficiență, deoarece dreptul de candida pentru algeri electorale ar fi diminuată ca semnificație fără dreptul de a ocupa funcția de deputat al Parlamentului o dată ce a fost ales (referindu-se la cauza *M c. Regatului Unit* (dec.), nr. 10316/83, 7 martie 1984).

143. Reclamantul a reiterat plîngerea că Legea nr. 273 nu a întrunit cerința de a fi legală, deoarece era în contradicție cu prevederile Constituției și ale CEC, care a fost ratificat de Moldova în 1999 și era astfel, parte din ordinea juridică națională (a se vedea § 71 pînă și 73 *supra*).

144. În continuare reclamantul a invocat că Legea nr. 273 nu a urmărit un scop legitim, deoarece scopul de a asigura loialitatea față de Moldova nu era motivul adevărat la elaborarea legii noi. De exemplu, dna Larisa Savga a fost realeasă membru al Guvernului după algerile electorale din aprilie, cu toate că se cunoștea că ea de asemenea, deține cetățenia românească. El de asemenea s-au referit la reportajele presei neconfirmate că fostul Președinte al Moldovei, dl Voronin, deținea cetățenia Rusiei cît prezida și primea pensie din partea Rusiei. Bazîndu-se pe concluziile analiștilor independenți, reclamantul a invocat că deținerea dublei cetățenii nu a făcut cetățenii moldoveni mai puțin patrioți.

145. În cele din urmă, reclamantul a invocat că legea era disproporționată, arbitrară și anti-democratică. El a invocat că Convenția trebuia să fie interpretată în maniera în care atribuie drepturilor conținute practicitate și eficiență. În acest scop, ea trebuie să fie citită ca un tot întreg și în așa mod încît să promoveze compatibilitatea între diferite prevederi. Trebuie să se țină cont de regulile și principiile relevante ale dreptului internațional. Orice înțelegere dintre Statele Europene constituiau un factor relevant pentru a fi luat în considerație de Curte (a se vedea *Demir și Baykara c. Turciei*, citat *supra*, §§ 66 pînă la 85). Aplicînd aceste principii, reclamantul a considerat că Curtea nu trebuie să ignore obligațiile asumate de Guvern în temeiul CEC la aprecierea proporționalității restricțiilor în temeiul articolului 3 din Protocolul nr. 1. De asemenea, s-a referit la recomandările și constatările altor organizații internaționale. Reclamantul de asemenea a menționat faptul că Moldova era unicul Stat în Consiliul Europei care permitea multipla cetățenie, dar interzicea celor care o dețineau să candideze la alegerile electorale. El a invocat că aceasta a demonstrat o lipsă de aprobare internațională pentru modalitatea Guvernului.

146. În continuare, reclamantul a susținut că era disproporționat din partea Guvernului să interzică de a ocupa funcția de deputat în Parlament persoanelor numai cu cetățenia Moldovei, în comparație cu politica anterioară prin care cetățenii moldoveni erau încurajați să obțină alte cetățenii. Guvernul a admis un număr mare de moldoveni au obținut a doua cetățenie din motive sociale și economice (a se vedea § 39 *supra*), fapt care, în viziunea reclamantului a atribuit politiciii noi mai multă disproporție. El a menționat că Guvernul nu a prezentat nici un exemplu de amenințare asupra

securității sau independenței Moldovei din partea celor cu dublă cetățenie. În opinia reclamantului, existența sancțiunilor pentru complot era o măsură adecvată pentru a preveni neloialitate. În orice caz, accesul la informația clasificată era dependentă de claritatea securității care a fost acordată urmare a investigației făcute de serviciile secrete.

147. În consecință, reclamantul a criticat adoptarea noii legislații în mai puțin de un an înainte de alegerile electorale din 5 aprilie 2009. el a invocat că proporționalitatea legii trebuie să fie apreciată în contextul genei a reformei electorale în Moldova, inclusiv și ridicarea pragului electoral pentru obținerea locurilor în Parlament de la 4% la 6% și interdicția blocurilor electorale (a se vedea § 37 *supra*). Rezultatele alegerilor electorale din 5 aprilie 2009 au demonstrat că legea nouă a afectat în special opoziția, deoarece 21 din 41 deputați au fost afectați (a se vedea § 59 *supra*). Exemplul dnei Savga (a se vedea paragraful 144 *supra*), era o probă a aplicării arbitrare a legii. În susținerile reclamantului, era relevant pentru Curte dacă efectul regulilor aplicabile alegerilor electorale excludeau un grup de persoane de la participarea în viața politică a țării, în care discrepanțele create de un sistem electoral particular putea fi considerat arbitrar sau abuziv și dacă sistemul tindea să favorizeze un partid politic mai mult decât pe altul (referinde-se, *inter alia*, la *Aziz c. Cipru*, nr. 69949/01, § 28, CEDO 2004-V; și *Yumak și Sadak c. Turciei*, citat *supra*, § 121). Reclamantul a susținut că scopul real al reformei electorale a fost să diminueze perspectivele electorale a partidului de opoziție și că Legea nr. 273 a fost, prin urmare, arbitrară și abuzivă.

3. Guvernul României

148. Guvernul României a contestat legalitatea Legii nr. 273. El a invocat că legea nu era previzibilă, deoarece nu a fost aplicată uniform și că prevederile puteau fi interpretate diferit.

149. În continuare el a invocat că standardul minim european a apărut după examinarea legislației aplicabile în diferite State și că acest standard nu a impus o condiție de a deține o singură cetățenie pentru alegerile în Parlament. Spre deosebire de alte state ale Consiliului Europei care au interzis dubla cetățenie pentru cei care dețin funcția de deputat în Parlament, Moldova a ales să-și asume toate obligațiile în temeiul CEC. Faptul că Moldova a ales să-și schimbe poziția sa asupra posibilității de a obține dubla cetățenie nu a scutit-o de a se conforma cu obligațiile prevăzute de CEC. Guvernul României a susținut că articolul 4 din Constituția Moldovei prevedea că în cazul în care între tratatele internaționale cu privire la drepturile omului, la care Moldova este parte și între legislația națională, prioritate au reglementările internaționale (a se vedea § 71 *supra*). Mai mult, articolul 25 din Legea cu privire la cetățenie a Republicii Moldova prevede că cetățenii moldoveni care posedă și cetățenia altui Stat beneficiază de

aceleași drepturi și obligații și obligații ca și ceilalți cetățeni ai Republicii Moldova (a se vedea § 75 *supra*).

150. Guvernul României de asemenea, a menționat că 17 ani după ce Moldova a obținut independența, Guvernul pîrît a remarcat un risc pentru independență fără a prezenta vreo probă. El a menționat că nu a fost stabilită legătura cauzală între dubla cetățenie și pretinsul pericol asupra independenței Statului și că nu a fost prezentată nici o cauză în care o persoană cu dublă cetățenie ar fi comis acțiuni care ar submina independența sau securitatea națională.

151. Guvernul României, de asemenea, a invocat că legea nu a urmărit un scop legitim. El nu a contestat că protecția independenței și a securității naționale a Statului putea fi un scop legitim, care trebuia să fie apreciat în contextul consiștiilor istorice și politice a Statului în cauză. Cu toate acestea, el a contestat susținerile Guvernului pîrît că situația istorico-politică în Moldova a atribuit cauzei prezente un scop legitim. În continuare, el a susținut că un număr de legi din perioada dintre 1999 la 2000 nu a impus condiția de a deține o singură cetățenie pentru a candida pentru anumite funcții publice un exemplu a fost Legea nr. 720 din 18 septembrie 1991 cu privire la alegerile prezidențiale. Guvernul României, s-a bazat pe cauza *Ždanoka c. Latviei* [MC], nr. 58278/00, § 135, CEDO 2006-IV și *Adamsons c. Latviei*, nr. 3669/03, § 123, 24 iunie 2008, invocînd că chiar dacă condiția deținerii unei singuri cetățenii putea fi justificată în primii ani de independență a Moldovei, cu trecerea timpului și consolidarea democrației, o astfel de condiție nu mai poate fi justificată. Prin urmare, era dificil să se înțeleagă poziția Moldovei, care în perioada de funcționare a 3 parlamente a permis celor care dețin cetățenie multiplă să devină deputați în Parlament, însă care la moment, după 17 ani mai tîrziu, a considerat că posedarea altei cetățenii constituie un pericol grav pentru Moldova și a asimilat dubla cetățenie cu trădarea. El a invocat că scopul de a asigura loialitate statului trebuie să se realizeze prin impunerea sancțiunilor pentru conduita care ar periclita interesele naționale și nu prin limitarea deținerii cetățeniei multiple în anumite funcții publice.

152. În ceea ce privește proporționalitatea, Guvernul României reiterează existența standardului minim european care nu impune condiții cu privire la o singură cetățenie pentru alegerile în Parlament. În continuare, rapoartele publicate de ECRI și Comisia de la Veneția (a se vedea § 45 și 51 *supra*), care după cum a fost demonstrat de cauza *Shtukurov c. Rusiei*, nr. 44009/05, § 95, 27 martie 2008, a fost un factor relevant a constatării Curții, care susținea afirmația că exista standarde generale europene în materie electorală. Asemenea raporturi erau importante din cauza valorii intrinsece a opiniei exprimate – care a fost opinia experților juridici imparțiali - și anume din cauza valorii atribuite lor de Curte și de alte organe ale Consiliului Europei.

153. Guvernul României a concluzionat că Moldova a depășit marja de apreciere în acest domeniu. În acest sens, nu a fost suficient ca reclamantului să-i fi fost permis să candideze la alegeri. Pentru ca dreptul să fie efectiv, el trebuia să beneficieze de posibilitatea să exercite funcția respectivă (referindu-se la *M c. Regatului Unit*, citat supra). Adoptarea Legii nr. 273 a subminat esența drepturilor garantate de articolul 3 din Protocolul nr. 1, atribuindu-le un sens teoretic și iluzoriu. În concluzie, Guvernul României a invitat Curtea să susțină concluzia Camerei, că a existat o încălcare a acestui articol.

C. Aprecierea Curții

1. Principii Generale

154. Curtea accentuează importanța articolului 3 din Protocolul nr. 1 pentru o democrație efectivă și, ca o consecință, importanța sa primară în sistemul Convenției. În cauza *Yumak și Sadak c. Turciei*, citat supra, § 105, ea a reiterat că drepturile garantate de prevederile articolului 3 din Protocolul nr. 1 sunt importante la stabilirea și menținerea bazelor unei democrații eficiente și semnificative guvernate de lege. În cauza *Mathieu-Mohin și Clerfayt c. Belgiei*, 2 martie 1987, § 47, seria A nr. 113, și *Lingens c. Austriei*, 8 iulie 1986, §§ 41 și 42, seria A nr. 103, Curtea a susținut că alegerile electorale libere și liberitatea de expresie, și în particular libertatea dezbaterilor politice, a format temeiul unei democrații.

155. Jurisprudența Curții a făcut deosebirea între aspectul activ al articolului 3 din Protocolul nr. 1, care prevede dreptul la vot, și aspectul pasiv, care prevede dreptul de a candida la alegeri (a se vedea *Ždanoka c. Latviei*, citat supra, §§ 105 și 106). Prezenta cauză se referă la ultimul aspect. Cu toate acestea după cum a fost menționat mai sus (a se vedea § 108), interdicția cetățeniei multiple exercițiind funcția de deputat în Parlament, poate, de asemenea să fi avut un impact secundar asupra modului în care alegătorii exercită dreptul lor de a vota în Moldova.

156. Cît privește aspectul pasiv al articolului 3 din Protocolul nr. 1, Curtea a menționat libertatea considerabilă de care se bucură Statele la stabilirea criteriului de eligibilitate de a candida la alegeri. În cauza *Ždanoka c. Latviei*, citat supra, § 106, Curtea a explicat că:

“cu toate că [criteriul] are originea generală în necesitatea de a asigura independența a reprezentanților aleși și libertatea alegerilor de alegători, aceste criterii variază în conformitate cu factorii istorici și politici specifici pentru fiecare Stat. multiplele situații prevăzute de constituțiile și legislația electorală a numeroaselor State ale Consiliului Europei demonstrează diversitatea modalităților în acest domeniu. Prin urmare, cu scopul de a aplica articolul 3, orice legislație electorală trebuie să fie apreciată în lumina evoluției politice a țării în cauză.”

157. Similar, în cauza *Podkolzina c. Latviei*, nr. 46726/99, § 33, CEDO 2002-II, Curtea a observat că în scopul aplicării articolului 3, orice legislație electorală trebuie să fie apreciată în lumina evoluției politice a țării în cauză, astfel încât, trăsăturile care ar fi inacceptabile în contextul unui sistem poate fi justificat în contextul altui sistem. Cu toate acestea, ea a accentuat că marja de apreciere a Statului în acest sens a fost limitat prin obligația de a respecta principiul fundamental al articolului 3 din Protocolul nr. 1, și anume “libertatea de expresie a opiniei de către persoane la alegerea corpului legislativ” (a se vedea, de asemenea, *Mathieu-Mohin și Clerfayt c. Belgiei*, citat supra, § 47; și *Melnychenko c. Ucrainei*, nr. 17707/02, § 55, CEDO 2004-X).

158. La aprecierea limitelor libertății acordate Statelor, Curtea în cauza *Aziz c. Ciprului*, citat supra, § 28, a notat că:

“Cu toate că...Statele se bucură de o libertate considerabilă la stabilirea regulilor în ordinea lor constituțională care guvernează alegerile parlamentare și componența parlamentului, și...criteriul relevant poate varia în conformitate cu facții istorici și politici specifici fiecărui Stat, aceste reguli nu trebuie să fie așa ca să excludă careva persoane sau grupuri de persoane de la participarea la viața politică a statului și, în particular, la alegerea corpului legislativ, drept garantat și de Convenție și de Constituțiile Statelor Contractante.”

159. Aplicând aceste principii, Curtea a considerat că în cauza *Ždanoka c. Latviei*, citat supra, §§ 119 pînă la 135, semnificațiile istorice puteau să justifice restricțiile asupra drepturilor îndreptate să protejeze integritatea procesului democratic, în acest caz, prin excluderea persoanelor care au participat activ la tentativele de a răsturna regimurile democratice stabilite recent. Cu toate acestea, Curtea a sugerat că astfel de restricții erau puțin probabil să fie compatibile dacă ele erau aplicate mulți ani mai tîrziu, atunci cînd justificarea aplicării lor și amenințările pe care ei căutau să le evite nu mai erau relevante. În cauza *Adamsons c. Latviei*, citat supra, §§ 123 pînă la 128, Curtea a accentuat că cu trecerea timpului, restricțiile genarale asupra drepturilor electorale au devenit mai dificile să fie justificate. În schimb, măsurile trebuiau să fie “individualizate” cu scopul de a aborda un risc real pe care îl prezenta o persoană identificată.

160. În cauza *Hirst c. Regatului Unit (nr. 2)* [MC], nr. 74025/01, § 62, CEDO 2005-IX, Curtea a observat în general că alte condiții impuse asupra drepturilor garantate de articolul 3 din Protocolul nr. 1 trebuie să reflecte, sau să nu contravină, preocupării de a menține integritatea și eficacitatea procedurii electorale care viza determinarea voinței poporului prin sufragiu universal.

161. În consecință, în pofida marjei de aprecieri acordate Statelor în acest domeniu, Curtea a reiterat în numeroase cauze că intră în competența Curții să determine, în ultimă instanță, dacă cerințele articolul 3 din Protocolul nr. 1 au fost respectate. În acest sens, ea trebuie să se convingă că condițiile nu limitează drepturile în cauză, în măsura în care să afecteze esența lor și să le

priveze de eficacitatea lor; că ele sunt impuse cu un scop legitim; și că mijloacele folosite nu sunt disproporționate (a se vedea, de exemplu, *Hirst c. Regatului Unit*, citat supra, § 62; și *Yumak și Sadak c. Turciei*, citat supra, § 109).

2. Aplicarea principiilor generale a prezentei cauze

162. Curtea reiterează că a constat faptul că reclamantul poate pretinde să fie victimă a Legii nr. 273 (a se vedea § 111 *supra*). Ea observă că în alegerile electorale din aprilie 2009 și iulie 2009, reclamantul a fost ales ca membru în Parlament (a se vedea § 59 și 66 *supra*). Pentru a fi confirmat mandatul său de Curtea Constituțională, e a fost obligat să inițieze procedura de renunțare la cetățenia sa românească (a se vedea § 60, 61 și 66 *supra*). Astfel, Curtea consideră că a existat o ingerință în drepturile reclamantului garantate de articolul 3 din Protocolul nr. 1. O astfel de ingerință va constitui o încălcare dacă nu întrunește cerințele de legalitate, dacă nu are un scop legitim și dacă nu este proporționată.

a. Legalitatea

163. Curtea menționează că interdicția cetățeniei multiple pentru a ocupa funcția de deputat în Parlament conținută în Legea nr. 273 era formulată în termeni clari. O dată adoptată, legea a fost publicată în Monitorul Oficial. Astfel, Curtea este convinsă că legea impusă a fost previzibilă. Cu toate că erau neconcordanțe între legea Moldovei și articolul 17 al CEC, care face parte din ordinea juridică națională în temeiul Constituției Republicii Moldova și are prioritate față de legislația națională (a se vedea § 71 până la 73 *supra*), Curtea nu consideră necesar de a rezolva conflictul aparent de norme. Cu toate acestea, ea va considera impactul CEC mai apropiat la examinare proporționalității măsurii de mai jos.

b. Scopul legitim

164. Spre deosebire la articolele 8,9,10 și 11 din Convenție, articolul 3 din Protocolul nr. 1 nu stabilește lista de scopuri care pot fi considerat legitime în sensul acestui articol. Cîteva scopuri sunt menționate de Guvern pentru a justifica interdicția introdusă de Legea nr. 273, și anume asigurarea loialității, apărarea independenței și existența Statului și garantarea securității Statului. Curtea menționează că Curtea Constituțională a constatat că interdicția a urmărit scopul de a asigura loialitatea membrilor Parlamentului față de Stat și a conchis că permiterea membrilor Parlamentului de a deține dublă cetățenie era contrar principiului constituțional a independenței mandatului membrilor Parlamentului, suveranitatea Statului, securitatea națională și nedivulgarea informației confidențiale (a se vedea § 56 *supra*). Reprezentantul Ministerului Justiției explicînd scopul legii propuse, a menționat că poate să existe un conflict de interese în cazurile în care

cetățenii moldoveni aveau obligații juridice și politice față de alte State prin posedarea celei de-a doua cetățenii (a se vedea § 39 *supra*).

165. În ceea ce privește scopul asigurării loialității, un concept invocat de toate părțile în susținerile sale în fața Curții (a se vedea § 137, 144 și 151 *supra*), Curtea notează că “loialitatea” după cum a fost invocată de părți pentru a justifica interdicția, nu este bine definită și nu au fost prezentate explicații a conținutului ei de către părți. Cu toate acestea, părțile aparent au fost de acord că loialitatea în acest context se referă la existența și independența Statului și la materia de securitate națională. Jurământul depus de cetățenii moldoveni care au obținut cetățenia moldovenească prin naturalizare sau redobândire se referă la necesitatea de a respecta Constituția și legile Statului și să se abțină de la acțiunile care ar prejudicia interesele și integritatea teritorială a Statului (a se vedea § 76 *supra*).

166. Curtea face diferența între loialitatea față de Stat și loialitatea față de Guvern. În timp ce necesitatea asigurării loialității față de Stat poate constitui un scop legitim care justifică interdicția asupra drepturilor electorale, cel din urmă nu poate. Într-un stat democratic, obligat să respecte legea și drepturile și libertățile fundamentale, este evident că rolul membrilor Parlamentului, și în particular acei membri din partidele de opoziție, este de a reprezenta alegătorii prin asigurarea responsabilității Guvernului de a deține puterea și de a aprecia politicile lor. În continuare, urmărirea diferitor obiective și uneori diametral opuse nu este numai acceptabil dar și necesar pentru a promova pluralismul și de a acorda alegătorilor alegeri care ar reflecta viziunile sale politice. După cum Curtea a notat anterior, protecția viziunilor și a libertății de exprimare a acestora în unul din obiectivele a libertăților garantate de Convenție, și în particular articolul 10 și 11. acest principiu este tot mai important în relația membrilor Parlamentului în virtutea rolului lor în asigurarea pluralismului și funcționării democrației (a se vedea, cu referire la importanța libertății de expresie pentru partidele politice în general, *Refah Partisi (the Welfare Party) și alții c. Turciei* [MC], nr. 41340/98, 41342/98, 41343/98 și 41344/98, § 88, CEDO 2003-II).

167. În ceea ce privește loialitatea solicitată de la membrii Parlamentului față de Stat, Curtea consideră că o astfel de loialitate în principiu întrunește respectul pentru Constituția statului, legile, instituțiile, independența și integritatea teritorială. Cu toate acestea, noțiunea de respect în acest context trebuie să fie limitată pentru a solicita ca orice dorință să aducă schimbări la orice aspect trebuie să fie urmărită în conformitate cu legile Statului. Orice altă viziune va submina posibilitatea membrilor Parlamentului să reprezinte viziunile alegătorilor, în particular a grupurilor în minoritate.

Curtea, anterior a accentuat că nu poate exista nici o justificare pentru împiedicarea unui grup politic numai pentru că el urmărește să dezbată în public situația unei părți din populația Statului și să participe în viața

politică a națiunii pentru a găsi, în conformitate cu regulile democratice, soluții capabile să satisfacă pe fiecare.

Similar, în această cauză, faptul că membrii Parlamentului cu dublă cetățenie pot vrea să urmărească o programă politică care este considerată de cineva ca incompatibil cu principiile curente și structurile Statului moldovean nu o face incompatibilă cu regulile democrației. Un aspect fundamental a democrației este că trebuie să permită diverse programe politice să fie propuse și dezbătute, chiar și atunci când se pune în discuție mosul în care un Stat este organizat, cu condiția ca ei să nu dăuneze democrației (a se vedea *Partidul Socialist și alții c. Turciei*, 25 mai 1998, §§ 45 și 47, *Rapoarte* 1998-III; și *Manole și alții c. Moldovei*, nr. 13936/02, § 95, CEDO 2009-...).

168. În acest sens, Curtea consideră că măsura în prezenta cauză a fost îndreptată de a asigura loialitatea Statului după cum a fost afirmat de Guvern. În acest context, Curtea observă că Legea nr. 273 a fost al treilea aspect a reformei electorale, al cărei alte metode au constat din ridicarea pragului electoral și interzicerea blocurilor electorale (a se vedea § 37 *supra*). Toate măsurile propuse au avut un impact nefavorabil asupra opoziției, cărora anterior le-a fost dificil să asigure obținerea voturilor suficiente să întrunească pragul electoral pentru a intra în Parlament și au reușit să obțină acest lucru numai prin formarea blocurilor electorale (a se vedea § 31 și 33 *supra*). Rezultatul alegerilor electorale din aprilie 2009, în care din 101 deputați aleși 21 erau afectați de Legea nr. 273 și toți 21 erau din opoziție (a se vedea p. 59 *supra*), a demonstrat efectul disproporționat a legii noi. Alegațiile reclamantului că legea scutește de prevederile sale locuitorilor din Transnistria, mulți dintre care dețin cetățenia Rusiei, ridică preocupări despre scopul adevărat a legii (cu toate acestea, a se vedea § 187 *infra*, referitor la ambiguitatea acestei scutiri). În cele din urmă, Curtea consideră semnificativ ca amendamentele au fost introduse în mai puțin de un an înainte de alegerile electorale (a se vedea § 44 *supra*). După alegerile din aprilie 2009, a mai fost introduse modificări la legislația electorală, care au fost din nou criticate de partidele de opoziție ca fiind îndreptate să îmbunătățească perspectivele partidului la guvernare și aliații săi politici (a se vedea § 63 *supra*). În acest sens, Curtea se referă la Codul practicilor a Comisie de la Veneția, care prevede riscul frecventelor modificări ale legislației electorale sau modificările introduse chiar înaintea alegerilor vor fi percepute, corect sau greșit, ca tentative de a manipula legile electorale în beneficiul partidului la putere (a se vedea § 86 *supra*). De asemenea, este important că Comitetul pentru monitorizarea respectării obligațiilor și Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și-au exprimat îngrijorarea asupra modificărilor legislației electorale, pe care le consideră oportunități limitate pentru forțele politice de a participa efectiv la procesul politic și astfel diminuând pluralismul (a se vedea § 47, 49 și 50 *supra*).

169. Unde autoritățile au introdus restricții importante asupra dreptului de a vota sau de a candida la alegeri, și în particular unde asemenea modificări sunt introduse în scurt timp înainte de a avea loc alegerile, este obligația Guvernului să prezinte Curții probe relevante pentru a susține pretențiile sale cu privire la intenția scopului a măsurii impuse. În continuare, în asemenea cauze ca prezenta cauză, în care măsura are un efect nefavorabil asupra posibilității opoziției să participe efectiv în procesul politic, cerința ca Guvernul să prezinte probe pentru a demonstra că amendamentele au fost introduse din motive legitime este tot mai important. În prezenta cauză, Guvernul nu a fost capabil să prezinte un exemplu de neloialitate de către deputații în Parlament cu dublă cetățenie față de Republica Moldova, în afară de referințe scurte în hotărîrea Curții Constituționale asupra miscărilor de subminare a Moldovei, explicații foarte scurte au fost prezentate asupra schimbărilor în politica electorală. Mai mult, aparent există probe că legea nu a fost aplicată iniform (a se vedea § 144 *supra*).

170. În aceste circumstanțe, Curtea nu este convinsă că scopul măsurii a fost să asigure loialitatea membrilor Parlamentului față de Stat. Nu este necesar, prin urmare să facă o concluzie asupra acestui subiect, în vederea concluziilor sale referitoare la proporționalitatea interdicției (a se vedea *infra*). Astfel, Curtea nu se referă la faptul dacă interdicția asupra cetățeniei multiple de a exercita funcția în Parlament a urmărit un scop legitim.

c. Proporționalitatea

171. În primul rînd, Curtea observă că cîteva State mebre ale Consiliului European interzic dubla cetățenie pentru a deveni membru al Parlamentului (a se vedea § 87 *supra*). Alte 3 state în afară de Moldova, unde există interdicții, două nu permit cetățenilor lor să posede dubla cetățenie. Mai mult, nici unul din aceste state nu a semnat articolul 17 din CEC (a se vedea § 89 *supra*). Statele fostei Iugoslavii, multe dintre care au populație de etnie diferită, toate permit dubla cetățenie în anumite circumstanțe, dar nici unul nu interzice multipla cetățenie pentru a ocupa funcția în Parlament (a se vedea § 92 *supra*).

172. Curtea consideră că practica Statelor membre ale Consiliului Europei relevă un consens în ceea ce prevede permiterea multiplei cetățenii, posedarea mai multor cetățenii nu trebuie să fie temei pentru caracterul ineligibil de a fi membru în Parlament, chiar și unde populația este de etnie diferită și numărul membrilor în Parlament cu cetățenie multiplă poate să fie ridicată. Cu toate acestea, în pofida acestui consensus, diferite modalități pot fi justificate unde există condiții istorice și politice specifice care contribuie la necesitatea unei practici restrictive.

173. Curtea accentuează poziția specifică a Moldovei care are proporție înaltă de cetățeni cu dublă cetățenie și a devenit relativ recent un stat independent. Curtea consideră că în lumina istoriei Moldovei (a se vedea §

11 pînă la 18 *supra*), era aproape să fie un interes specific în asigurarea ca după proclamarea independenței în 1991, au fost întreprinse măsuri care ar limita atentatele asupra independenței și securității Statului pentru a asigura stabilitatea și permiterea stabilirii și consolidării instituțiilor democratice nestabile. Curtea menționează că dintre alte state în regiune, o interdicție în România care permite dubla cetățenie, asupra celor cu dublă cetățenie care exercită funcția de deputat în Parlament a fost ridicată în 2003. Recent, Bulgaria a adoptat aceeași modalitate ca și Moldova (a se vedea § 87 *supra*). Ucraina continuă să interzică dubla cetățenie (a se vedea § 90 *supra*). Interdicția introdusă prin Legea nr. 273 trebuie să fie apreciată ținându-se cont de contextul istorico-politic și de marja de apreciere de care se bucură Statele (a se vedea *Ždanoka c. Latviei*, citat *supra*, § 121). Astfel, Curtea nu exclude că urmare a Declarației de Independență a Moldovei din 1991, interdicția deținerii multiplei cetățenii de membrii Parlamentului poate fi justificată.

174. Cu toate acestea, Curtea consideră semnificativ faptul că interdicția nu a fost aplicată în 1991 dar în 2008, după 17 ani după obținerea independenței de Moldova și după 5 ani după adoptarea legii care permitea dubla cetățenie. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că afirmația potrivit căreia măsura a fost necesară pentru a proteja legile Republicii Moldova, instituțiile și securitatea națională este foarte puțin convingătoare. Pentru ca restricțiile generale recent introduse asupra drepturilor electorale să fie justificate trebuie să fie înaintate motive întemeiate. Însă, Guvernul nu a explicat de ce recent au apărut preocupări referitoare la loialitatea celor cu dublă cetățenie și de ce asemenea preocupări nu au apărut cînd legea permitea dubla cetățenie. Guvernul a invocat că numărul implicat – aproximativ o cincime din actualii membri ai Parlamentului posedă sau sînt pe cale să aplice pentru a doua cetățenie – este suficient să justifice măsura luată (a se vedea § 140 *supra*). Curtea aduce la cunoștință că numărul este semnificativ. Însă, ea de asemenea accentuează că mulți cetățeni de asemenea dețin dubla cetățenie (a se vedea § 26 pînă la 28 *supra*) și că acești cetățeni au dreptul să fie reprezentați de membri ai Parlamentului care reflectă preocupările lor și viziunile politice.

175. În continuare, Curtea se referă la hotărîrea sa în cauza *Adamsons c. Latviei*, citat *supra*, § 123, în care s-a notat că odată cu trecerea timpului, restricțiile generale asupra drepturilor electorale au devenit tot mai dificil de a fi justificate. În cazul respectiv, Curtea a accentuat necesitatea “individualizării” măsurilor, importanța de a se ține cont de conduita actuală a persoanelor mai mult decît să considerațiunea despre amenințările unui grup de persoane. În prezenta cauză, Curtea consideră că există alte mijloace de a proteja legile, instituțiile și securitatea națională a Moldovei. Sancțiunile pentru conduita ilegală sau conduita care amenință interesele naționale pot avea un efect preventiv și poate preveni orice atentat a unei persoane identificate. Guvernul nu a sugerat că securitatea pentru a avea

acces la documente confidențiale nu sunt adecvate pentru a asigura protecția informației confidențiale și sensibile. Trebuie să se menționeze că ambele măsuri se preocupă de identificarea unei amenințări credibile asupra intereselor Statului, în particular circumstanțele bazate pe o informație specifică, mai mult decât să opereze în baza unei ipoteze că cetățenii cu dublă cetățenie reprezintă o amenințare asupra securității naționale și independenței. Curtea reiterează că aceasta este modalitatea preferată unde a existat o amenințare asupra democrației și independenței (a se vedea *Adamsons c. Latviei*, citat *supra*, § 125).

176. În continuare, în orice caz, condițiile istorico-politice trebuie să fie privite în temeiul contextului obligațiilor pe care Moldova și le-a asumat în temeiul CEC și recomandările și concluziile organelor internaționale relevante. Este necesar să fie luat în considerație în acest context obiecția *ratione materiae* ridicată de Guvernul pârît (a se vedea § 131 și 132 *supra*). Curtea accentuează că ea a susținut că trebuie să se țină cont de instrumentele și rapoartele relevante internaționale, și în particular a celor ale altor organe ale Consiliului Europei, pentru a interpreta garanțiile Convenției și a stabili dacă există un standard general. Este de competența Curții să decidă care instrumente și rapoarte internaționale se consideră relevante și câtă valoare trebuie să li se acorde. Dacă există un standard general pe care Statul pârît nu l-a întrunit, poate constitui o condiție relevantă pentru Curte când va interpreta prevederile Convenției în cazuri specifice (a se vedea, *inter alia*, *Demir și Baykara*, citat *supra*, §§ 85 to 86; și *Shtukurov c. Rusiei*, citat *supra*, § 95). În prezenta cauză, Curtea consideră că prevederile CEC, concluziile și rapoartele ECRI și ale Comisiei de la Veneția (a se vedea § 45 și 51 *supra*) și rezoluțiile Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (a se vedea § 45 și 51 *supra*) relevante aprecierii sale dacă Legea nr. 273 este proporțională. În particular, cu referire la CEC, Curtea nu urmărește să examineze dreptul reclamantului de a poseda dublă cetățenie, mai mult decât dreptul statului pârît să introducă restricțiile asupra dreptului său să exercite funcția sa după alegerea sa în urma dublei sale cetățenii și a compatibilității a acestei restricții cu art. 3 din Protocolul nr. 1.

177. Cât privește conținutul acestor rapoarte și comentarii, Curtea observă că Comisia de la Veneția, ECRI, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și Comitetul pentru monitorizarea respectării obligațiilor au fost unanime în criticile lor asupra restricției (a se vedea § 45 până la 51 *supra*). Îngrijorări au fost exprimate asupra impactului discriminatoriu a Legii nr. 273 la fel cași impactul asupra posibilității unui număr de forțe politice să participe efectiv la procesul politic. Curtea ține cont de articolul 17 din CEC și obligația Moldovei în temeiul acestui articol de a sigura ca cetățenii moldoveni care posedă alte cetățenii să beneficieze de aceleași drepturi și obligații ca și ceilalți cetățeni ai Republicii Moldova (a se vedea § 85 *supra*).

178. În cele din urmă, Curtea reiterează că orice restricție asupra drepturilor electorale nu trebuie să excludă câteva persoane sau grupuri de persoane de la participarea la viața politică a statului (a se vedea § 158 *supra*). În acest sens, Curtea accentuează efectul disproporționat a legii asupra părților care erau la momentul introducerii sale în opoziție (a se vedea § 168 *supra*). Pluralismul și democrația trebuie să se bazeze pe dialogul și spiritul de compromis, care implică diferite concesiuni din partea unor persoane sau grupuri de persoane care sunt justificate cu scopul de a menține și promova idealurile și valorile unei societăți democratice (a se vedea *Partidul Comunist Unit al Turciei și alții c. Turciei*, 30 ianuarie 1998, § 45, *Rapoarte* 1998-I; și *Leyla Şahin c. Turciei* [MC], nr. 44774/98, § 108, CEDO 2005-XI). Pentru a promova un asemenea dialog și schimb de păreri necesare pentru o democrație, este important de a asigura accesul la scena politică partidelor din opoziție în termenii care le este permis să reprezinte alegătorii, să atragă atenția preocupărilor sale și să le apere drepturile (a se vedea *Partidul Popular Creștin Democrat c. Moldovei*, nr. 28793/02, § 67, CEDO 2006-II).

179. Curtea trebuie să examineze cu atenție deosebită orice măsură care operează singură sau în general în dezavantajul opoziției, în special unde natura măsurii poate afecta perspectivele opoziției de a obține puterea în viitor. Restricțiile de așa natură limitează drepturile garantate de art. 3 din Protocolul nr. 1 într-o măsură în care să afecteze esența lor și să priveze eficacitatea lor. Introducerea interdicției în prezenta cauză cu puțin timp înainte de alegeri, la momentul când procentajul partidului la guvernare era în declin (a se vedea § 31 pînă la 44 *supra*), vorbește despre neproporționalitatea măsurii.

180. În lumina faptelor menționate, și în pofida contextului specific istorico-politic al Moldovei, Curtea constată că Legea nr. 273 care interzice membrilor Parlamentului cu multiplă cetățenie să ocupe funcția în Parlament, este disproporționată și încalcă articolul 3 din Protocolul nr. 1. Obiecția Guvernului pîrît *ratione materiae* se respinge.

III. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 14 COROBORAT CU ARTICOLUL 3 DIN PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE

A. Concluziile Camerei

181. Camera a considerat că problemele ridicate în temeiul articolului 14 se referă la aceleași probleme care au fost examinate în contextul plîngerii în temeiul articolului 3 din Protocolul nr. 1. Astfel, ea a conchis că nu este necesară examinarea plîngerii în temeiul articolului 14 separat.

B. Susținerile părților

1. *Guvernul Republicii Moldova*

182. Guvernul a invocat că articolul 21 (3) din Legea nr. 273 (a se vedea § 80 *supra*) nu a exclus locuitorii Transnistriei de la interdicția asupra posedării de către membrii Parlamentului multiplei cetățenii, dar a exclus instituțiile Transnistriei de la domeniul legii. Guvernul a fost de acord cu constatările Camerei că nu mai există probleme sub acest capăt de cerere.

2. *Reclamantul*

183. Reclamantul a combătut explicația Guvernului cu privire la sensul articolului 21 (3), invocând că textul legii nu necesita explicații și se aplica celor care locuiesc în Transnistria, și nu instituțiilor electorale din Transnistria, care în orice caz nu sunt recunsocute de Guvernul Republicii Moldova. El a susținut că în opinia sa articolul 14 ridică o problemă separată, deoarece Legea nr. 273 a exclus expres aplicarea sa cetățenilor moldoveni care locuiesc în Transnistria, cu toate că o parte din ei dețineau cetățenia Rusiei. Nu exista o justificare a tratamentului diferit.

184. Reclamantul a solicitat Curții să constate o încălcare separată a articolului 14 coroborat cu art. 3 din Protocolul nr. 1.

3. *Guvernul României*

185. Guvernul României, de asemenea, nu a fost de acord cu interpretarea de către Guvernul pîrît a articolului 21 (3) din Legea nr. 273 cu excepția pentru Transnistria, care era contrară principiilor generale de interpretare. Ținînd cont de faptul că Guvernul pîrît nu a recunsocut instituțiile și autoritățile stabilite în Transnistria, el nu putea pretinde că legea din Moldova urmărea să reguleze alegerile acestor organe. El a menționat că ECRI a criticat diferența ca fiind nejustificată (a se vedea § 45 *supra*) și a invitat Curtea să țină cont de această concluzie (bazîndu-se pe *Cobzaru c. României*, nr. 48254/99, §§ 49-50, 26 iulie 2007).

186. În concluzie, Guvernul României a invitat Curtea să constate că a existat încălcarea articolului 14 coroborat cu articolul 3 din Protocolul nr. 1.

C. Aprecierea Curții

187. Curtea notează că există o controversă în ceea ce privește interpretarea corectă a articolului 21 (3) din Legea nr. 273, formularea căreia este neclară. Ea consideră că ambele interpretări propuse de părți sunt posibile. Nu este rolul Curții să se expună asupra interpretării corecte a legislației naționale, care este de competența instanțelor naționale.

188. În prezenta cauză, în lumina constatării Curții a existat o încălcare a articolului 3 din Protocolul nr. 1, Curtea conchide că nu este necesară examinarea separată a plîngerii reclamantului în temeiul articolului 14.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

189. Articolul 41 din Convenție prevede:

“Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decît o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciul

190. Reclamantul nu a solicitat compensație în calitate de prejudiciu material și moral.

B. Costuri și cheltuieli

191. Reclamantul a prezentat detaliat pretenția pentru costuri în valoare de 5,021.83 euro (EUR) suplimentar costuri și cheltuieli a procedurilor în fața Marii Camere, inclusiv costurile pentru audiere. El a prezentat documente. Incluzînd costurile pentru procedurile în fața Camerei, reclamantul a solicitat suma de 8,881.83 EUR în total.

192. Guvernul nu a comentat în fața Marii Camere pretențiile reclamantului cu privire la costuri.

193. Curtea amintește că Camera a acordat suma de 3,860 EUR în calitate de costuri și cheltuieli suportate în fața ei. În continuare încasările au fost prezentate cu referire la costurile și cheltuielile ulterioare a procedurilor în fața Marii Camere. Curtea, astfel, acordă întreaga sumă solicitată.

C. Dobînda

194. Curtea consideră că este corespunzător ca dobînda să fie calculată în funcție de rata minimă a dobînzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA ÎN UNANIMITATE

1. *Decide* să conexeze la fond obiecția Guvernului pîrît *ratione materiae*, și să o respingă;
2. *Respinge* restul obiecției preliminare a Guvernului pîrît
3. *Hotărăște* că a existat o încălcare a articolului 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție;
4. *Hotărăște* că nu este necesară examinarea separată a plîngerii reclamantului în temeiul artciolului 14 coroborat cu articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție;
5. *Hotărăște*
 - (a) că Statul pîrît trebuie să achite reclamantului, în decurs de trei luni de la adoptarea acestei hotărîri, 8 881,83 EUR (opt mii optsute optzeci și unu euro și optzeci și trei de eurocenți), plus orice taxă care poate fi percepută, în calitate de costuri și cheltuieli care vor fi convertite în lei moldovenești la rata aplicabilă din data executării hotărîrii;
 - (b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus pînă la executarea hotărîrii, urmează să fie plătită o dobîndă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobînzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întîrziere, plus trei procente;

Întocmită în limba engleză și franceză, și adoptată la audierea publică în Clădirea Drepturilor Omului, Strasbourg, la 27 aprilie 2010.

Michael O'Boyle
Grefier adjunt

Peer Lorenzen
Președinte